

ELS ADJECTIUS POSSESSIUS: NATURALESA TEÒRICA
I APLICACIÓ A LA NORMATIVA I AL CATALÀ
COL·LOQUIAL*

0. INTRODUCCIÓ

Si reflexionem sobre l'ús dels adjectius possessius en la llengua catalana, plantejarem fàcilment un bon grapat d'interrogants, una part important dels quals té relació amb la nostra normativa lingüística. La qüestió més general és, sens dubte, saber per quines raons, de quina manera i en quins llocs hem tendit a abandonar les formes anomenades molt sovint «àtones» (*son fill*), la qual cosa també ens hauria d'aclarir si hem guanyat o hem perdut en l'esmentada reducció de formes possessives.¹ En aquest treball, començarem per plantejar uns quants dels problemes amb què topa la nostra normativa lingüística davant de l'ús dels adjectius possessius (§1). Si volem respondre d'una manera adequada i convincent als interrogants que formularem, veurem que cal desenvolupar la teoria sobre els possessius, objectiu que afrontarem a les tres seccions següents. Primer, comentarem una divergència teòrica bàsica que hi ha en els tractaments de les gramàtiques catalanes (§2). Per tal d'entendre més bé aquestes dues maneres d'estudiar els adjectius possessius, farem una incursió molt breu i general per les gramàtiques de l'italià, del castellà, del francès i de l'anglès (§3). Finalment, mirarem de descriure les propietats teòriques més fonamentals dels adjectius possessius (§4) i, amb aquest mitjà, no solucionarem tots els problemes que haurem assenyalat en

* Vaig presentar aquest treball en el *XI Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes* (Palma, 8-12 de setembre de 1997), en les *Actes* del qual se n'ha publicat una versió abreujada.

1. Els estudis de gramàtica històrica solen donar dades sobre la dualitat *el seu carrer / son carrer*. Vegeu per exemple PAR (1923: §112) o MARTÍ MESTRE (1994 II: 149-153).

la primera secció (objectiu que necessitaria un llibre sencer), però sí que podem acabar dos aspectes bàsics de l'evolució en què ens trobem: la marginació col·loquial de les formes «àtones» i el retrocés de la forma *llur* (§5).

De més a més, a mesura que ens endinsarem en la descripció del món empíric dels adjectius possessius i la corresponent explicació (teòrica), aniran aclarint-se unes quantes dades empíriques, com ara aquestes quatre:

- 1) Quines són les raons que deuen explicar que, en el valencià tradicional, no s'haja donat l'evolució *davant de mi* → *davant meu* (§1.4).
- 2) Quina és la causa semàntica que explica la malformació de dir que *una propaganda ha fet el seu efecte* (§1.5), i quina és l'anomalia sintàctica que hi ha darrere de *fer una cosa en el seu moment* (§1.5 i §4.1.3.2).
- 3) Per què és malsonant l'ordenació *aquest meu gos* (§4.3).
- 4) Quines són les propietats que expliquen que hi haja adjectius (com *meu* o *dit*) que poden ocupar posicions diferents davant del nucli nominal (*les dues dites raons / les dites dues raons*, §4.3.5).

1. UNES QUANTES INCÒGNITES DE LA NORMATIVA RELACIONADES AMB ELS ADJECTIUS POSSESSIUS

1.1. Anteposició quan no hi ha article

Si mirem aspectes parcials de l'ús dels adjectius possessius, trobarem no poques qüestions que convindria precisar, des de detalls puntuals (com ara la dualitat *en contra meua / en contra meu*), fins a problemes d'un cert abast. Per exemple, Fabra (1912: §115) va considerar la possibilitat que els adjectius possessius anassen anteposats al nucli nominal quan hi havia un actualitzador altre que l'article (1a-b), i posteriorment mantingué aquesta anteposició no solament en la gramàtica de 1918 (1c-d), sinó també en la de 1956 (1a-i-1e):

- (1) a. Un meu amic
 b. Un seu parent
 c. Un meu germà
 d. Aquest teu gos
 e. Aquest vostre amic

Badia (1962 I: 220; 1994: 505) i Ruaix (1985: 45) han reproduït aquesta possibilitat.² En canvi, les gramàtiques de Marvà, de Moll, de Sanchis i de Valor no tenen en compte la possibilitat anterior (exemplificada en -1), probablement perquè deu ser estranya a la llengua viva del segle xx. Ben mirat, l'ordenació «*un / aquest* + adjectiu possessiu + nucli nominal» no deu ser viva tampoc en el dialecte de Barcelona, ja que Bonet (1986: 44) opina que l'anteposició dels possessius quan no hi ha article dóna «solucions més o menys rares o forçades (encara que no absolutament inacceptables)». De més a més, a primeries del segle xx Par (que també era barceloní), davant d'un exemple de Metge com el de (1d-e) (concretament *Aquesta mia esposa*), comenta que «avuy separem l'adjectiu demostratiu del possessiu; diríem 'aquesta esposa mia'» (PAR, 1923: 522).

En realitat, l'anteposició dels possessius en absència de l'article deu ser un arcaisme, exactament com en francès (WAGNER i PINCHON, 1991: §75) i en castellà (ALARCOS, 1994: §127),³ i la qüestió a aclarir seria saber per quina propietat de l'evolució en què ens trobem ha deixat de ser possible, en la llengua col·loquial, l'anteposició dels adjectius possessius quan no hi ha presència de l'article. Complementàriament amb la incògnita anterior, també caldria clarificar per quina propietat els possessius poden aparèixer davant del nucli nominal quan hi ha aquest lexema. Mirarem de contestar a aquestes preguntes en §4.3 i §4.4.

2. Potser fonamentant-se en aquestes dades, Hualde (1992: 119 i 130-131) s'ha decantat cap a la generalització. En català, els adjectius possessius poden aparèixer, segons Hualde, abans o després del nucli nominal. Per una altra banda, Martí i Miñana (1993: 193) donen com a normal l'ordenació *aquell meu amic*, mentre que *aquell amic meu* seria, segons el parer d'aquests autors, l'orde marcat.

3. Dins de les llengües romàniques, no és l'únic arcaisme que hi ha en els mitjans d'expressió de la «possessió», com veurem en §4.4.1 n. 30 i §4.4.2.

1.2. *La dualitat seu / d'ell*

Deixant de banda unes quantes incògnites més que hi ha al voltant de la posició dels adjectius possessius, podríem esmentar una qüestió molt citada, la de l'ambigüitat (RUAIX, 1985: 45; BADIA, 1994: 507), com ara en l'oració (2a), que Lacreu (1990: 125) proposa de substituir per (2b / c):

- (2) a. *El carnisser assassinà la jove en sa casa [A cal carnisser o a ca la jove?]
 b. El carnisser, en la seua pròpia casa, assassinà la jove [A cal carnisser]
 c. El carnisser assassinà la jove en la casa d'aquesta [A ca la jove]

Entre els mitjans disponibles, en podem aplicar un que és ben popular, l'ús de la construcció *d'ell, d'ella, de vostè*, etc.: *El carnisser assassinà la jove en la casa d'ell / en la casa d'ella*. Potser el darrer autor no va esmentar aquesta possibilitat per una actuació de Badia (1962). Aquest lingüista opinava que el recurs al pronom *vostè (casa de vostè)* seria un castellanisme perquè aquest pronom ja ho seria, i a partir d'ací generalitza la sospita de castellanisme a l'ús possessiu dels altres pronoms anomenats «personals» («y afines»): «Se resuelve la ambigüedad [de *casa seva = casa d'ell, d'ella, d'ells o d'elles*] mediante una perífrasis, a base de un complemento determinativo introducido por la preposición *de*, si bien la perífrasis *casa de vostè* y afines suena, como ya es el mismo pronombre [...], a castellanismo» (BADIA, 1962 I: 222). Aquesta opinió no és fàcil de sostenir si tenim en compte que Fabra (1912: 148) acceptava la construcció «*el + nucli nominal + de vostè*», la qual apareix en boca de Prat de la Riba i de mossèn Alcover dins Moll (1962: 111 i 179): «No comparteixo poc ni molt el criteri de *vostè*»; «És un avís d'amic. Jo em consider amic de *vostès* [...]. Si jo donava tal manifest sense primer ferlos-ho saber, em podrien dir que havia faltat a l'amistat de *vostès*». De més a més, Par (1923: §116 i §293) informa que a l'Edat Mitjana no era gens estrany l'ús del constituent *d'ell* amb valor possessiu.⁴ Potser per

4. A l'Edat Mitjana, es podia dir *de mi (Ab la qual puxe cobrir lo ventre de mi, Tu est senyor de mi e d'eyls*, PAR 1923: §116 i §293), opció que també apareix en l'anglès actual (*I can't understand it for the life of me / *for my life, This will be the death of*

dades com aquestes Badia ha variat la posició a la gramàtica de 1994, en la qual (p. 507) coincideix amb Ruaix (1985: 45): es podria recórrer als pronoms com a mitjà d'evitar l'ambigüitat.

Seguint avant pel camí en què ens trobem, ens podríem preguntar si també podem recórrer als pronoms quan no hi ha ambigüitat. L' aclariment d'aquest interrogant demana que tinguem en compte l'actuació de la llengua col·loquial i que precisem quina és la naturalesa teòrica dels adjectius possessius. Pel que fa a la llengua parlada, l'ús del constituent *d'ell-a-s-es* en compte de *seu* deu ser general en la llengua actual, i a aquesta dada empírica probablement general podríem afegir la dada particular que el valencià potser va per davant en aquesta evolució, ja que no solament pot recórrer als pronoms personals en el cas de l'anomenada tercera persona (3a-d), sinó encara quan hi ha la primera i la segona del plural (3e-f):

- (3) a. Això és cosa d'ell
 b. La casa d'ells es troba una miqueta més avant
 c. Ara planxaré el vestill d'ella
 d. És obra de totes elles aquesta novel·la?
 e. Pare, el camp de nosaltres ja està prop, veritat?
 f. És de vosaltres aquesta pilota?

Per tal que els lectors es facen una idea de la força que té en el valencià tradicional l'ús dels pronoms per a expressar la possessió, diré que, quan vaig començar a deixar de ser un analfabet en la llengua del meu poble (cap als vint anys), trobava xocants els adjectius *nostre* i *vos-tre*, ja que jo devia dir sistemàticament *de nosaltres* i *de vosaltres*, formes que apareixen repetidament en les entrevistes que Montoya (1996) ha fet a alacantins (ps. 188 —*Es dos fills de mosatros*—, 198 —*Perquè no se perguera la llengua de mosatros*—, 204 —*Es fills de mosatros*).⁵ En

me —i també *of him*: *I don't trust the likes of him*— QUIRK I ALTRES, 1985: 362). Mentre elaborava aquest treball, Àngels Diéguez Seguí em va comunicar per carta (24-07-97) que al *Llibre de Cort de València* «és usual *de mi, d'ell* en comptes del possessiu, i també els dos junts: *la caixa mia de mi, sa filla d'ell, la porta sua d'ell*».

5. Segons les dades que em donen els meus alumnes, la situació deu haver canviat notablement en els últims vint o vint-i-cinc anys, cosa gens aïllada. De fet, no són pas poques les característiques del valencià tradicional que estan canviant entre els joves.

§4.1, mirarem d'entendre quin és el marc teòric que permet explicar el desenvolupament d'aquesta evolució.

1.3. *La forma llur*

Dins dels temes que susciten els adjectius possessius, un dels més polèmics es troba en la forma *llur*. Fabra va adoptar, a partir de la gramàtica de 1912,⁶ una actitud més aïna distant i reticent davant de l'ús d'aquest adjectiu possessiu: comença el tractament de *llur* donant-li el qualificatiu *arcaic* (p. 149) i, en constatar l'èxit literari i la intenció d'una part dels escriptors de fer-lo obligatori, oposa («sin embargo») que ja hi ha prou manifestacions de *seu* per *llur* a l'Edat Mitjana, afirmació que demostra amb dos exemples de Jaume I i dos més de Joanot Martorell. Posteriorment, la gramàtica de 1918 conserva la qualificació distanciadora i introdueix *llur* com a opcional: «El possessiu arcaic *llur* es pot usar en lloc de *seu* significant *d'ells* o *d'elles*, però mai en lloc de *seu* significant *d'ell* o *d'ella*» (§58). Finalment, la gramàtica de 1956 elimina la qualificació negativa i posa *llur* en el paradigma morfològic dels adjectius possessius, encara que no l'exemplifica.⁷ Potser a partir d'aquesta actitud de Fabra i del retrocés que està tenint actualment la forma *llur* en la llengua comuna (LACREU, 1990: 124), és comprensible que algun manual actual ignore aquesta forma (com ara BONET, 1986).

En contrast amb Fabra, hi ha autors que es posen obertament o veladament a favor de *llur*. Un bon exemple d'aquesta posició és Valor (1977: 117), que afirma «la seua utilitat evident» en la literatura, i també que és «pràcticament indispensable en la prosa científica». Més exemples d'aquesta posició són Sanchis (1950: 217), Badia (1962 I: 221; 1994: 505-506), Coromines (1971: 48 n. 9, 83, 85; *DECLC, llur*)

6. En la gramàtica de 1891, no va incloure la forma *llur* dins dels possessius (ps. 28-29), i en la de 1898 la reivindica: «Avui *seu* i *son* han reemplaçat *llur* (Barcelona), però la llengua literaria no pot resignar-se a perdre aquest possessiu, que hauriem de voler reintroduir adhoc en la llengua parlada» (p. 110).

7. No exemplifica tampoc *seu*, però és més greu la primera absència, ja que la major part de catalanoparlants no coneixen el contingut semàntic de *llur*.

i Ruaix (1985: 45; 1995: 26-29). I bé, si volem dirimir amb raons convincents el plet que acabem d'introduir, crec que és indispensable aclarir la qüestió de saber quina és la naturalesa teòrica dels adjectius possessius, objectiu que acararem en §5.2.

1.4. *L'ús dels adjectius possessius com a terme o consegüent de preposicions*

Hem comentat que, com a mínim en valencià, hi ha hagut un retrocés important en l'ús dels adjectius possessius. En canvi, en algun altre dialecte (el central segons MOLL, 1952: §468) hi ha hagut el procés contrari: l'aplicació dels adjectius possessius fora de la possessió, concretament al terme o consegüent de preposicions, com ara *prop seu* i *al davant seu* (o *al seu davant*) per *prop d'ell-a-s-es* i *al davant d'ell-a-s-es*. Exceptuant les observacions importants de Jané (1980: §697 i §698), cal dir que les nostres gramàtiques dediquen molt poc d'espai a aquesta qüestió, i els exemples passen sovint dels uns als altres (sobretot *davant* i *prop*, que són les preposicions a què va recórrer Fabra 1912). Seria convenient, però, dedicar-hi no poques reflexions, ja que he trobat set aspectes que convindria aclarir. Ací em limitaré a esmentar l'aspecte més immediatament evident: quines preposicions concretes admeten els adjectius possessius com a consegüent; com ara, ens podem demanar si és factible dir *lluny meu*, *dalt teu* o *abans seu*. Emmarcarem teòricament aquest interrogant en §7.2.11.

Lògicament, l'estudi dels possessius com a consegüent de preposicions també hauria de cercar la causa dels fenòmens empírics observats. En efecte, un treball realment científic no s'ha de limitar a *constatar* què es diu i què no es diu, sinó que també ha d'intentar *explicar* per què els nostres pobles parlen com parlen. Per exemple, si ens demanem per quina raó *davant meu* no pertany al valencià tradicional, podem recórrer a una dada empírica que ja ha aparegut en aquest article. Realment, si el valencià col·loquial usa sovint les construccions amb els pronoms personals *ell-a-s-es*, *nosaltres* i *vosaltres* quan és regular usar els adjectius possessius, seria més aïna una con-

tradicció que alhora estigués potenciant un ús d'aquests adjectius que, damunt, és irregular (com veurem en §4.1.3.1). Ben mirat, hi ha un altre factor del valencià tradicional que explica l'absència de la construcció «preposició + adjectiu possessiu», un factor que em sembla que és diferent del que explica la inexistència de *davant seu* en mallorquí: l'escassa aparició de la preposició *de* amb preposicions fortes (*dalt l'armari* → *dalt de l'armari*).⁸

1.5. *L'aplicació dels possessius a posseïdors no humans a posseïdors «objectius»*

Solà (1973: 34-40; 1994: §8), a més de donar bibliografia catalana (1994: 141), ha comentat un bon nombre d'aplicacions dubtoses dels adjectius possessius i, prolongant el seu camí, és necessari estudiar-les fins que puguem classificar-les i comprendre la causa de cada grup, cosa que ens permetria decidir si ens convé mantenir o no cada ús en la llengua comuna. En efecte, no n'hi ha prou sabent que els gramàtics racionalistes francesos varen criticar l'ús dels possessius quan el posseïdor no és una persona (cf. *les finestres de la casa / les seues finestres*). També cal saber per quina raó aquells lingüistes s'oposaven a aquest ús dels possessius. Finalment, encara convé valorar els mitjans que hom proposa per a evitar aquesta aplicació dels possessius. Com ara, si, per no dir *la seua defensa* (parlant d'una ciutat), hem de dir *la defensa d'aquesta* o *la defensa d'ella*, trobe pitjor el remei que la hipotètica malaltia, ja que ni el valencià col·loquial ni probablement la resta de la llengua no usen cap d'aquestes dues construccions. Emmarcarem l'aplicació dels adjectius possessius a posseïdors no humans en §4.1 i §4.5.

Una distinció diferent de «humà / no humà» és «subjectiu / objectiu» (SOLA, 1994: 148-149). Els possessius subjectius i els objectius estarien relacionats d'una manera o altra amb el subjecte i l'objecte di-

8. No puc explicar ací la segona raó valenciana, ja que prèviament cal exposar una hipòtesi general sobre el conjunt de raons que haurien fet aquestes tres funcions: en primer lloc, haver permès el procés *davant de mi* → *davant meu*; en segon lloc, haver engegat el procés anterior; i, finalment, haver-lo limitat.

recte respectivament. Quan es consideren subjectius, sonen bé (*A la Xina, trobem mostres del seu art*, on *seu* = *d'un artista concret*). En canvi, quan són objectius solen sonar malament (*El palau està arruïnat: la seua reconstrucció costarà dos-cents milions*). En §4.5, mirarem de fonamentar teòricament la distinció «subjectiu / objectiu», operació teòrica que, de més a més, ens permetrà generalitzar la distinció anterior, de tal manera que també inclourem exemples com *l'ombra d'un arbre concret / la seua ombra*, en els quals no sé veure cap subjecte «derivat» (propietat que també apareix en un dels exemples que usa Solà, *l'art d'algú*).

En aquest apartat, com a mostra de la necessitat de classificar i d'explicar les oracions que intuïtivament trobem rebutjables, comentaré uns exemples en què hi ha dues raons diferents, semàntica l'una i sintàctica l'altra. Davant de la primera oració de (4) (que he tret d'un llibre):

- (4) a. La propaganda féu el seu efecte, i el resultat fou un èxit esclatant
 b. L'extraordinària activitat de Ms. Alcover trobava les seves compensacions en càrrecs que...

ens podríem preguntar de qui o de què és aquest efecte. Em sembla que, com veurem de seguida, *l'única* possibilitat que hi ha és que l'efecte siga de la propaganda. D'una manera general, només hi ha dues possibilitats: la propaganda de què parlem o ha fet efecte, o no n'ha fet. Ara bé, si aquesta propaganda ha fet efecte, la manera més simple de dir-ho és com ho acabe de dir: *fer efecte*. La construcció *fer el seu efecte* sembla una redundància estranya, ja que s'acosta a l'absurd. Realment, pareix un despropòsit complet la possibilitat que una propaganda haja tingut un efecte que no seria un efecte de la propaganda. Podem voler, certament, emfatitzar l'efecte que ha tingut la propaganda. Però aleshores podem recórrer als mitjans regulars que sempre he sentit pel carrer: *la propaganda va fer no poc d'efecte, la propaganda va fer molt d'efecte, la propaganda va fer... un efecte!*, etc. L'exemple de (4b) (que pertany al mateix autor que el de 4a) és del mateix estil: sembla absurd que algú trobe unes compensacions que per a ell no serien compensacions i, consegüentment, no cal expressar l'obvietat que les compensacions són del subjecte.

A la vista d'aquests dos exemples (que es podrien multiplicar en una part de la llengua escrita actual —i fins i tot en una part de la llengua parlada—), podríem assajar una formulació general, com ara aquesta: quan hi ha factors lingüístics que provoquen que l'existència d'una entitat siga una conseqüència total o parcial d'una altra entitat, la necessitat comunicativa de no dir obvietats recomana l'absència d'adjectiu possessiu en la construcció nominal que representa l'entitat efectuada o afectada.⁹ Potser també intervenen raons purament sintàctiques en la formulació precisa d'aquesta restricció de l'ús dels possessius, però el nostre objectiu només era exemplificar la necessitat de transcendir la intuïció del lingüista per mitjà d'explicar per quines raons concretes i clares no són recomanables uns usos determinats dels possessius.

Voldria remarcar que les construccions de (4) són estranyes al valencià que he après en el carrer, com també ho és aquesta altra:

- (5) —Quan farem això? —Això ho farem en el seu moment

Davant d'aquesta reposta, ens podríem demanar de qui o de què és aquest moment. Jo proposaria que darrere de la contestació de (5) hi ha un mecanisme molt conegut: hom respon a una pregunta per mitjà d'una oració en la qual hi ha un constituent que inclou la mateixa incògnita que el preguntador vol resoldre i, per tant, l'interlocutor no diu, realment, res de res, excepte que no vol contestar a la pregunta que li han fet. És un artifici lingüístic que té la finalitat de contestar sense contestar. Això és, darrere del diàleg de (5) hi ha el mateix mecanisme que en els diàlegs de (6):

- (6) a. — Eestic desesperat. Quan vindràs?
a'. — Tingues paciència. Vindré quan vindré

9. No cal dir que una monografia sobre els possessius hauria d'intentar dir quins són aquests factors lingüístics. Com ara, quan l'objecte directe representa una entitat que és una part constant de l'entitat representada pel subjecte, no cal usar possessius: *Portava la mà plena de bombolles*. En general, la subordinació sintàctica deu ser un factor important, com en l'exemple anterior o en aquest altre: *Quan l'arròs estiga en el punt, el lleves del foc*.

- b. – Que intrigant! Com ho faràs?
 b'. – Que no ho saps encara?! Però si és claríssim, home: ho faré com ho faré

Convé que remarquem, però, que entre el mitjà de (5: recurs al possessiu) i el de (6: en la resposta hi ha la mateixa incògnita que en la pregunta) hi ha d'haver alguna diferència, ja que, l'exemple *del seu moment*, jo no el conec del valencià tradicional, diversament del *vindrè quan vindré*. Més encara: mentre que qualsevol parlant domina conscientment el mecanisme de (6), em pareix que els emissors de (5) no el dominen. De fet, en l'enunciació de les respostes de (6) hi ha sovint ironia o enuig, mentre que en les enunciacions de (5) no he vist res que s'acoste a l'expressivitat. Per tal de descobrir la diferència que hi ha entre els mecanismes de (5) i de (6), podríem començar per observar que, davant de la pregunta de (5), és factible recórrer al mateix model de (6: *Ho farem quan ho farem*). En el cas que l'objectiu de la comunicació siga subratllar quin és el moment adequat de fer-ho, en el meu entorn social és ben popular dir *Ho farem quan toque (fer-ho)*. Per una altra banda, hauríem de veure si un adjectiu possessiu pot tindre com a antecedent una oració d'infinitiu, que probablement és l'anomalia sintàctica que hi ha en la resposta de (5): *Farem això en el moment de fer això*. Vet ací, doncs, que darrere de la resposta malsonant de (5) no solament hi ha un abandó del mitjà popular de *Vindrè quan vindré*, sinó encara una infracció sintàctica.¹⁰ Més avant faré una proposta sobre quin és el camí concret que po-

10. Convé que ens demanem com s'han pogut crear estructures que apunten cap a l'absurd (4), i construccions que sembla que els parlants no dominen (5). A mi tot això del *su momento i su efecto* em sona a castellà, però aquesta valoració sentimental canvia el problema de lloc (concretament de llengua), però no el soluciona. Potser valdria la pena veure si darrere d'aquestes creacions hi ha una voluntat pueril de distanciar-se del poble pla. Al capdavall, la recomanació d'esperar *que llegue su momento* sona a una reposta buròcrata davant una petició de solucionar un problema, una resposta (cal dir-ho) que pràcticament equival a afirmar que no faran res per aclarir allò que has demanat. Diguem de passada que la construcció inútilment complicada també existeix en anglès: «The vast social and technological changes since the Industrial Revolution have had their linguistic consequences» (CRYSTAL, 1988: 211). En aquest exemple, encara hi ha més redundància, ja que el verb *tindre (to have)* també implica que el subjecte «posseeix» l'objecte directe.

dria haver portat a aplicar els possessius quan l'antecedent és una oració (§4.1.3.2).

2. QUÈ ÉS REGULAR O MÉS BÀSIC, EL MEU CARRER O MON CARRER. DUES CONCEPCIONS CONTRÀRIES DINS DELS TRACTAMENTS DELS ADJECTIUS POSSESIUS

2.1. *Les formes meu-teu-seu com a bàsiques: dades empíriques de la sintaxi i de la semàntica*

Una monografia sobre els adjectius possessius que intentàs aclarir els problemes que acabem de presentar (i uns altres que també hi ha) convindria que estudiàs detalladament el tractament de les nostres gramàtiques, i ací m'hauré de limitar a esmentar dues concepcions contràries sobre els possessius: saber quines formes són més bàsiques, les de *meu / teu / seu* o les de *mon / ton / son*. La forma metodològica adequada de resoldre aquesta qüestió és definir el concepte «adjectiu possessiu» i veure a quina de les dues formes és aplicable, actuació que practicarem en §4. Ara, però, podríem observar que també tenim mitjans purament empírics per a solucionar el problema. De més a més, farem aquesta operació basant-nos en una de les llengües que han actuat al revés que la nostra, això és, que han potenciat les formes corresponents a *mon-ton-son*.

Alarcos Llorach (1994: §125) afirma que són «equiparables» *mi propuesta* i *la propuesta mía*, *tus ideas* i *las ideas tuyas*. A més, unes línies més amunt havia observat que les formes «tòniques» poden aparèixer amb article o sense article, mentre que les «àtones» són incompatibles amb l'absència de determinació: *Esa fue propuesta mía*, *Esa fue la propuesta mía*; *Ese coche es mío*, *Ese coche es el mío*; etc. Aquesta descripció semàntica comporta que les formes tòniques tenen contextos privatius (absència de determinació), mentre que els contextos semàntics en què apareixen les formes àtones (determinació) també són compatibles amb les tòniques. I bé, si resulta que les formes tòniques es poden usar en qualsevol context, mentre que les

formes àtones només es poden usar en un sol context, haurem de concloure que són més incloents o *generals* les formes que poden aparèixer en qualsevol context semàntic.

Pel que fa a la sintaxi, hi ha la mateixa situació. En efecte, el lingüista castellà observa, en el mateix epígraf, que les formes tòniques no solament poden desenvolupar el funcionament restrictiu («adjectiu del substantiu»), com les formes àtones, sinó encara el funcionament predicatiu («atributo de un núcleo verbal»), cas en què els parlants no poden recórrer a les formes àtones. Hem de deduir, per tant, que les formes tòniques també són més generals o *bàsiques* des del punt de vista sintàctic. Semàntica i sintaxi, doncs, porten al mateix lloc: a fer sospitar que les formes bàsiques deuen ser les tòniques.

2.2. Fabra: focalització de les formes plenes

El tractament de Fabra (1891: 28-29; 1918: §58; 1956: §38.a) es pot reduir a les tres passes que exposarem. Primer que res, Fabra estudia les formes *meu-teu-seu-nostre-vostre-llur* com a «els adjectius possessius», formulació que, a causa de l'article, comporta la *totalitat* dels adjectius possessius. De més a més, aquest lingüista fa l'operació anterior sense restringir-se a l'aparició de l'article en l'ús dels possessius (és a dir, té en compte construccions com *Això és cosa seua*, o *Han vingut uns quants amics teus*). Finalment, en acabar l'estudi de «els adjectius possessius» Fabra introdueix les formes *mon-ton-son* d'aquesta manera: «Equivalents a *el meu*, *el teu* i *el seu* seguits d'un substantiu, el català posseeix els tres possessius febles *mon*, *ton*, *son* [...]» (FABRA, 1918: §58). Podríem resumir aquest tractament dient que el lingüista de Gràcia, a més de donar preferència a les formes *meu-teu-seu*, també va excloure la determinació que comporta l'article (*el meu*) com a tret inherent de la definició dels adjectius possessius. Com veurem més avant, hi ha autors posteriors a Fabra que actuen de la manera exactament contrària.

El camí que acabem d'exposar és el mateix que apareix en Badia (1951: §128), Moll (1952: §271-§273) i en Bonet (1986: 44). Moll anomena «plenes» les formes *meu-teu-seu*, i «reduïdes» les altres, sobre

les quals va fer el comentari següent: «Els possessius de posseïdor singular tenien ja en llatí i conserven en català formes *contractes*, que són: *mon, ton son [...]*» (el cursiu de *contractes* és meu). Aquesta informació no solament dóna a entendre que les formes bàsiques són *meu-teu-seu*, sinó que també ens forneix una terminologia adequada. En efecte, hom ha notat molt sovint que les formes plenes no sempre són tòniques (com ara BADIA, 1994: 502-503) i, consegüentment, si parlem de *formes plenes i formes contractes o reduïdes*, a més de deixar d'usar una terminologia fonètica inadequada, també obtindrem el benefici d'explicitar que les formes bàsiques són *meu-teu-seu* (que és on ens portarà el desenvolupament teòric de §3 i §4).¹¹ Pel que fa a Bonet (1986: 44), exposa, d'una manera molt sintètica (en huit línies), les propietats més bàsiques dels adjectius possessius a què arribarem en aquest treball.¹²

Des del punt de vista de la llengua culta, Fabra va observar repetidament (1898: 110; 1918: §58) la diferència inútil que hi havia entre la llengua parlada i l'escrita, ja que les formes *contractes* amb prou faenes s'usaven en la llengua col·loquial, mentre que apareixien molt sovint en la llengua escrita: «La majoria dels escriptors moderns, imitant els antics, empleen les formes simples de preferència a les compostes; no obstant avui s'usen [en la llengua parlada] quasi constantment les compostes, no empleant-se les simples sinó en algunes expressions,

11. Només una part reduïda dels nostres lingüistes usa la proposta terminològica de Moll, com ara Martí Mestre (1994). En realitat, Moll mateix va usar la terminologia fonètica en les gramàtiques de 1937 i 1968. Probablement, la terminologia morfològica (formes plenes / reduïdes) deu vindre del fet que les gramàtiques històriques estudien els adjectius possessius al costat dels pronoms personals per la raó que en procedeixen des del punt de vista etimològic (ME / MEUM, TE / TUUM, SE / SUUM...), i la dualitat «formes plenes / formes reduïdes» passa dels pronoms personals (MOLL, 1952: §268 i §270) als adjectius possessius (idem §271 i §273). La mateixa actuació hi ha en la gramàtica de Badia (1951: §123, §124 i §128).

12. Vet ací les paraules de Bonet sobre els adjectius possessius: «[...] restringida, de fet, als possessius morfològics, considerables com a formes corresponents a l'assignació de Cas genitiu a pronoms [...]. Com a formes superficialment adjectivals, els possessius concorden en gènere i nombre amb el N que especifiquen (el qual designa allò que és posseït); com a pronoms genitius (i designadors de posseïdor), estan marcats amb persona i nombre. Pot considerar-se, doncs, que cadascun d'ells conté una doble determinació de nombre. S'esdevé, a més, que les formes àtones assignen un caràcter [+Def] al SN on figuren.»

com *en ma vida, és de sa casa*, i amb alguns noms de parentiu (*mon germà [...]*).» (FABRA, 1898: 110). Aquestes observacions (i la que hi ha en la gramàtica de 1891, p. 29 n. 3) desapareixen en la gramàtica escrita en 1940, la de 1956. La raó devia ser que durant els anys trenta ja havia retrocedit de la llengua culta el potenciament injustificat de les formes *mon-ton-son* i, com a conseqüència, ja no calia observar separacions negatives entre la llengua culta i la llengua espontània. En aquesta situació de normalitat, n'hi havia prou donant preferència teòrica a *meu-teu-seu* i constatant l'existència de *mon-ton-son*.

2.3. Par: focalització de les formes contractes

L'altra manera d'explicar els adjectius possessius és la contrària de l'anterior: dóna preferència a les formes *mon-ton-son* i, com a conseqüència, associa la possessió amb el lexema que sovint hom anomena *article definit o determinat*. Un exemple d'aquesta actuació es troba en Par (1923: §110), i deu ser general (o quasi general) en les gramàtiques del castellà, del francès i de l'anglès, que comentarem breument en la secció següent. Podríem dir, per tant, que la majoria de gramàtics nostres dóna preferència a les formes *meu-teu-seu*. Ara bé, el fet de començar l'estudi dels adjectius possessiu per les formes plenes potser no és un resultat de la concepció teòrica, sinó del món empíric: la dada empírica que durant aquest segle han retrocedit molt de la llengua culta les formes contractes. Aquesta possibilitat explicaria que una part significativa dels nostres autors (sobretot en el darrer terç del segle xx) es deixa influir ací o allà per la concepció de Par (1923). En aquest article, en posaré tres exemples de lingüistes dels dos primers terços del segle xx.

Fabra, en una gramàtica que no he esmentat en §2.2, la de 1898, afirma que *mon-ton-son* són «formes simples», mentre que «*el meu, el teu, el seu*» serien «formes compostes» (ps. 109-110). Tanmateix, en *el meu* hi ha dos lexemes, *el* i *meu*, i només un és específicament possessiu, *meu*. Resulta, doncs, que *meu* no és un constituent «compost», sinó «simple», i són les formes *mon-ton-son* els constituents que són «composts», ja que inclouen la suma de l'article i els adjectius *meu-teu-seu*.

També en la gramàtica de Sanchis (1950) hi ha idees sobre els possessius que deuen ser de les gramàtiques castellanes. En efecte, davant del comentari que «estos cinc adjectius s'usen sempre precedits de l'article definit (*el meu, la teua, els nostres, les seues*, etc.), excepte quan es posen darrere el substantiu el qual determinen» (p. 216), podem extraure aquestes tres deduccions: en primer lloc, hem associat els possessius a l'article; en segon lloc, hem reduït la posició dels possessius a l'excepció («excepte»); i, en tercer lloc, hem exclòs la possibilitat de la posposició quan hi ha article (*el cotxe teu*).

La tercera manifestació que veurem d'introduir factors de la concepció de Par, ha tingut implicacions en treballs de la Secció Filològica. Badia (1994: §223.2) informa, en començar el tractament sintàctic dels possessius, que poden precedir o seguir el nucli nominal, però l'ús més corrent correspondria a l'ordre «article + possessiu + substantiu». Considere que aquesta afirmació és perfecta, ja que consisteix en una constatació empírica; però, en el paràgraf següent, aquest lingüista intenta reduir la posposició a la marginalitat. En (7a) hi ha les seues paraules, i en (7b-d) he reproduït els exemples pertinents:

- (7) a. El possessiu també es pot construir posposat al substantiu; en aquesta situació duu o no duu article. Se sol dir que això depèn del grau de determinació que voldrem donar a la formulació. De totes maneres, l'absència de l'article [...] només es justifica en alguns casos, com quan el substantiu té una funció deslligada, com si fos un vocatiu, o quan és predicat nominal, etc. (BADIA, 1994: 505)
- b. Ell, amic meu, vindrà demà
- c. No tinc raó? —Això és obstinació teva
- d. Per què ho fa així? —Manies seves

Més enllà de la «funció deslligada», l'ús de possessius en construccions sense adjectius actualitzadors no solament és possible en el predicat nominal (7c, 8a) i en casos on hi ha constituents en el·lipsi (7b, 7d), sinó també en moltes altres construccions, com ara les exemplificades en (8b-d):

- (8) a. Ell, que és amic meu, vindrà demà
 b. Ho fa així per manies seues
 c. Durant tot el dia han telefonat amics teus preguntant per tu
 d. Han portat coses seues de molt de valor

En realitat, la marginació de la posposició que hi ha en les paraules de (7a), a més de no semblar massa coherent des d'un punt de vista empíric (*aquestes tres coses teues, unes quantes coses teues, tres coses teues*), perjudicaria construccions catalanes que recentment han reivindicat Lacreu (1990: 126) i Ruaix (1994: 15) davant de les corresponents castellanques: *a càrrec seu, de part seua, en honor vostre, en poder seu ...*, contra *a su cargo, de su parte, en su honor, en su poder*.

3. UNA NOTA SOBRE ELS TRACTAMENTS ITALIANS, CASTELLANS, FRANCESOS I ANGLESES

Hem comentat en la secció anterior que, des d'un punt de vista empíric, hi ha dades que permeten incloure la propietat que tenen prioritats les formes possessives plenes. Ara bé, l'ideal és que les conclusions siguin deduccions: que es fonamenten en la teoria, és a dir, en les definicions (amb el benentès, òbviament, que la teoria ha d'explicar finalment les dades empíriques). La teoria dels possessius, però, no és abundant en les nostres gramàtiques anteriors a 1980,¹³ cosa que no deu ser gens casual. Efectivament, si mirem les gramàtiques de les llengües de l'entorn nostre, trobarem probablement anomalies metodològiques importants, cosa que ja fa pensar que la situació teòrica no deu ser gaire satisfactòria. Com ara, les gramàtiques de Quirk i altres (1985: §6.29) i Alarcos (1994: §124) intenten classificar els adjectius possessius abans de definir-los. Convé dir, però, que una noció que no hem definit és una incògnita, i una incògnita no es pot partir. Tota una altra cosa és que definim un concepte (com ara *adjectiu*: «categoria sintàctica que s'ha de trobar subordinada a un constituent nomi-

13. Els treballs de la lingüística catalana dels últims vint anys sobre els possessius han augmentat la informació, però hi ha poca homogeneïtat no solament des d'un punt de vista global, sinó també dins d'una part dels treballs fets.

nal») i que després hi establím una divisió (com ara els adjectius restrictius contra els predicatius). En canvi, és impossible que aclarim la noció «adjectiu predicatiu» si prèviament no hem aclarit el concepte «adjectiu».

La deficiència metodològica de voler dividir abans de definir no deu ser fortuïta, sinó la conseqüència de dos problemes que exemplifiquem a continuació: en primer lloc, la dificultat de definir el contingut semàntic dels possessius; i, en segon lloc, la voluntat que en aquells idiomes en què hi ha la dualitat «formes determinadores o contractes (*sa mare*) / formes sense determinació o plenes (*un llibre seu*)» (com ara el castellà, el francès i l'anglès), les formes més bàsiques serien les determinadores o contractes. La dificultat de definir semànticament els adjectius possessius es manifesta en el fet que hi ha definicions que sembla que no donen realment cap tret definidor, com ara les de Cordin (1988: 605) i Alarcos (1994: §129). En efecte, aquests autors parlen purament d'una «relació», sense cap qualificació. Tanmateix, cal dir que la «relació» és una propietat que hi ha entre qualsevol adjectiu i el nucli nominal de què depèn, la qual cosa comporta que la «relació» no pot ser una definició de la noció més específica «adjectiu possessiu». Si intentem passar a la generalitat des del cas específic en què ens trobem, podríem dir que convé evitar l'anomalia metodològica de voler diferenciar un subconjunt del conjunt en què es troba, donant com a tret definidor del subconjunt una característica que pertany a tot el conjunt.¹⁴ La incògnita es troba, sens dubte, en l'aclariment de què vol dir que l'entitat representada en l'adjectiu possessiu *posseeix* l'entitat representada en la construcció nominal restringida en què es troba l'adjectiu possessiu, però aquest fet no exclou

14. Vet ací les paraules d'aquests autors: «'Possessore' e 'posseduto' sono termini vaghi che devono essere intesi qui nel senso più ampio possibile per indicare la relazione che si stabilisce tra la persona cui il possessivo corrisponde e il referente del SN che il possessivo accompagna» (CORDIN, 1988: 605); *posesió* és la «mera relació establida entre el objecte aludido por el sustantivo y una de las personas gramaticales» (ALARCOS, 1994: §129). En el cas que els lectors vulguen continuar l'anàlisi d'aquestes citacions, podrien preguntar-se si el possessiu «acompanya» el «SN» o va dins del «SN» per la raó que en forma part; o si el «substantiu» pot «al·ludir» a un «objecte» sense els modificadors restrictius que es troben subordinats a aquest nom (dins dels quals hi ha l'adjectiu possessiu).

la necessitat que tenim els lingüistes d'evitar formulacions que, en realitat, no diuen res.

Pel que fa al problema de subordinar les formes plenes a les contractes, ja l'hem esmentat comentant autors nostres (§2.2) i el reprendrem en §4.2, i ací n'hi haurà prou dient que no solament es troba molt estès per les gramàtiques del castellà, del francès i de l'anglès (d'on deu haver passat a ací: PAR), sinó que fins i tot es dona el cas que hi ha gramàtiques que no tracten l'ús dels adjectius possessius dins de construccions nominals sense determinació (*Això són coses seues, Han vingut uns quants amics seus*), com ara Wagner i Pinchon (1991: §74-§78 i §201-§202), actuació que també apareix entre nosaltres (MARVÀ, 1932; SALVADOR, 1951).

4. CARACTERITZACIÓ DELS ADJECTIUS POSSESSIUS

4.0. Introducció

En una monografia sobre els adjectius possessius, caldria analitzar tractaments i definicions concretes, i també convindria veure propietats poc clares que hom assigna als adjectius possessius, com ara una hipotètica «funció doble» que tindrien aquestes paraules.¹⁵ Ací no puc actuar com convé actuar en una investigació completa i, per tant, passaré directament a l'alternativa, a introduir els trets teòrics més bàsics que veig en els adjectius possessius. Aquest tractament tindrà les dues parts previsible: com que els adjectius possessius són lexemes o paraules, tindran contingut semàntic (§4.1); i, com que pertanyen a una categoria sintàctica (l'adjectival), podran adoptar un funcionament sintàctic (o més d'un) d'aquesta categoria (§4.2). En el cas dels possessius, aquestes dues parts generals de l'estudi de les paraules s'han de completar amb una tercera sobre l'ordenació. En efecte, com que els adjectius possessius poden aparèixer en la nostra llengua abans i després del nucli nominal, també haurem d'estudiar de què depèn la seua posició (§4.3).

15. N'hi ha exemples en Picallo (1992: pàgs. 5-7 i cap. III) i en Toni Badia (1994: 176-179).

4.1. *El contingut semàntic immediat dels adjectius possessius*

4.1.1. *Els adjectius possessius com a derivats dels pronoms definits o «personals»¹⁶*

L'explicació més clara i simple que conec dels adjectius possessius es troba en Rafel (1969: 179-181), que és un manual que Ferrando i jo (1995: 60-61) hem comentat que té més d'una propietat extraordinària. A més de la capacitat pedagògica de l'autor, diria que l'origen de la cla-

16. L'expressió *pronoms personals* és molt poc afortunada, ja que s'aplica a pronoms que no poden representar mai les persones (com ara *hi*), o que s'apliquen indistintament a persones i no persones (com ara *el* o *es*). Els únics pronoms «personals» realment personals són *jo*, *tu*, *ell-a-s-es*, *nosaltres*, *vosaltres*, *em*, *et*, *ens* i *us*, ja que la parella *li / els* sol aplicar-se a persones, però també es pot aplicar fora de les persones. Cal dir que aquesta situació pot provocar malentesos entre aquelles persones que apliquen el qualificatiu *personal* fora de les persones i aquelles altres que procuren no aplicar-lo a pronoms que no poden representar persones. Per exemple, en el *X Col·loqui de Llengua i Literatura Catalanes* (celebrat a Frankfurt am Main) hi hagué una persona que va entendre el contrari del que jo havia dit pel fet d'incloure entre els «pronoms personals» *hi*, *li* i *l'en* no objectiu ni subjectiu (com ara en l'exemple *També en forma part, de la proposta*). Cal dir que la solució a aquesta inadequació terminològica no necessita crear cap terme nou, ja que la paraula adequada existeix dins de la tradició europea. En efecte, Fabra (1956) distingia entre adjectius quantitatius i adjectius qualificatius, i els primers els dividia en definits i indefinits segons que expressassen quantitats exactes (els numerals) o no exactes (els indefinits, que només són indefinits en contrast amb els anteriors: perquè no expressen quantitats exactes —*molt*, *gens*, *algum*...—). Doncs bé, aquesta mateixa terminologia és vàlida per als pronoms. Els definits (*jo*, *tu*, *ell*, *això*...) són els que es refereixen a entitats que el receptor ha de conèixer i que, per tant, són ben *definides* per al receptor. Inversament, els pronoms indefinits (*algú*, *tothom*, *altri*, *què*...) codifiquen entitats que el receptor no coneix i que, consegüentment, són *indefinides* per al receptor. Els pronoms negatius (*ningú*, *res*) els hem de considerar com a indefinits perquè les persones només podem conèixer les coses que existeixen físicament o psíquicament. Finalment, podríem afegir a l'argumentació sobre Fabra l'observació terminològica que la segona expressió (*pronoms indefinits*) ja circula. Aquesta situació comporta que cal completar l'expressió *pronoms definits* amb aquella altra que, a més d'evitar que hàgem de parlar d'uns contradictoris «pronoms personals que en realitat no són personals» (com ara *hi*), també evita que els lingüistes quedem malparats davant de la comunitat científica, car, d'una manera absoluta, només pot ser *indefinit* un concepte que encara no hem definit i que, com a conseqüència, és una incògnita. En realitat, quan dividim un concepte en diverses parts és necessari que aquestes parts tinguin relació teòrica entre elles, exigència metodològica que satisfà la dualitat opositiva «pronoms ± definits» i que, en canvi, no he vist en la dualitat «pronoms personals / pronoms indefinits». Podríem cloure els co-

redat i de la simplicitat es troba en el fet que Rafel explica els adjectius possessius recurrent *sistemàticament* a la preposició *de* i als pronoms definits. És clar que tothom sap que els adjectius possessius tenen algun tipus de relació amb el pronoms esmentats,¹⁷ però també és clar que no tothom, ni de bon tros, explica els adjectius possessius com a «derivats» d'aquests pronoms: «*de* + pronom definit».¹⁸ De fet, si les gramàtiques del castellà, del francès i de l'anglès actuassen així, no donarien preferència a les formes contractes. En efecte, si *la seua tovalla* o *tres tovalles seues* són *la tovalla d'ell* o *tres tovalles d'ella*, però *son pare* no és pas *pare d'ell*, haurem de deduir que les formes plenes satisfan la definició donada, mentre que les formes contractes la violen i, per tant, són irregulars. De més a més, el tractament del funcionament sintàctic dels adjectius possessius seria, en general, prou diferent de com és si hom partís de la hipòtesi esmentada, com veurem en §4.2.

4.1.2. L'opcionalitat dels adjectius possessius

La proposta de definir els adjectius possessius a partir dels pronoms definits té avantatges explicatius que van des de la universalitat fins a detalls ben locals. De més a més, els beneficis d'aquesta proposta transcendeixen el món empíric i arriben a la teoria, atès que el recurs als pronoms definits augmenta la precisió de la descripció d'unes

mentaris anteriors dient que, en la substitució de l'expressió *pronoms personals* per *pronoms definits*, solucionem un bon grapat de deficiències teòriques, metodològiques i terminològiques, i no creem cap problema nou.

17. Com a exemple de relacionar els adjectius possessius amb els pronoms definits, podríem dir que el *DGLC*, seguit pel *DIEC*, defineix *seu* com a «d'ell». Fabra (1956: 30) introdueix una aposició que va en el mateix sentit: «els adjectius dits *possessius* (que podríem també anomenar *personals*) són [...]». Un altre exemple: Badia (1994: 507), parlant de recórrer als pronoms (*la paciència d'ell*) per tal de resoldre ambigüitats, fa aquest comentari: «Ja se sap que la millor manera de desfer ambigüitats és dir cada cosa pel seu nom».

18. La qualificació de *derivats* als adjectius possessius la practicava el gramàtic llatí Priscia segons una citació de Martínez Alcalde (1996: 16): «El punto de vista que podría considerarse más tradicional clasifica a los llamados posesivos como pronombres, teniendo en cuenta, fundamentalmente, su relación formal y semántica con los pronombres personales, relación que lleva a clasificarlos como pronombres «derivados» o «derivativos», con una denominación que aparece ya en Prisciano (KEIL, 1855-1880/1961: 2, 577)».

quantas propietats teòriques i, complementàriament, evita afirmacions poc clares. En aquest punt i en els dos següents, presentarem els avantatges empírics i els teòrics.

Podríem començar per observar que, si els adjectius possessius són paraules creades com a equivalència d'una construcció concreta, se'n derivarà que no aporten al llenguatge cap contingut semàntic privatiu, cosa que explica que hi haja llengües (com ara el grec clàssic i el sànscrit, BASSOLS, 1956 I: 191 n. 14) i fins famílies de llengües (HARRIS i CAMPBELL, 1995: 33) que no tinguin adjectius possessius. Davant de la dualitat *seu* / *d'ell* (o *ell* en genitiu en les llengües casuals), també serà comprensible que hi haja llengües o parts d'una llengua (com ara el català en general i el valencià en particular) en què es manifesten forces contràries a l'ús dels adjectius possessius.¹⁹

Per una altra banda, si els adjectius possessius deriven dels pronoms definits, podem deduir quina és la quantitat *regular* de possessius, informació que ens serà ben útil a l'hora d'estudiar, en §5.2, la decadència de la forma *llur* en una bona part de la nostra llengua. A més, la causa bàsica per la qual no podem dir *la casa seua seua* es troba en la impossibilitat de dir *la casa d'ell d'ell / d'ella d'ella / d'ell d'ella / etc.*

En el cas que passem de l'explicació del món empíric a les propietats de les teories lingüístiques concretes, també podem obtenir beneficis de la hipòtesi pronominal. Hi ha autors que apliquen el vocabulari de la concordança a l'estudi del contingut semàntic, cosa que porta a complicar l'exposició (els dos nombres i els dos gèneres que

19. Una possibilitat a investigar és esbrinar si la causa del retrocés dels adjectius possessius en català en general (*seu* → *d'ell-a-s-es*) i en valencià en particular (*nostre* → *de nosaltres*, *vostre* → *de vosaltres*) es troba en la reestructuració de les condicions que permeten la creació i ús de lexemes adjectivals, les quals condicions han variat del llatí a les llengües romàniques. Com ara, allà on el llatí podia dir *corona àuria*, nosaltres només podem dir, d'una manera creativa, *corona d'or*. Un altre exemple: a cap parlant actual no se li ocorreria parlar de *cadires fustàries* o *cadires fusteres*, sinó que solament diria *cadires de fusta*. En un treball del curs 1998-1999, uns alumnes (Ausiàs Gomis i altres) varen pensar en la possibilitat que el retrocés dels adjectius possessius siga una manifestació més de l'abandó de formes sintètiques (*aní* → *vaig anar*, *millor* → *més bo*, *menys* → *més poc*, *no tant...*), cosa que podria confirmar la realització de l'estudi que hem introduït en aquesta nota. Per una altra banda, en l'ús dels adjectius possessius hi ha un detall que no desenvoluparé en aquest article: la sospita que no deu ser gens casual que, en aquesta evolució, el valencià vaja per davant de la resta de la llengua.

tantes gramàtiques assignen a cada adjectiu possessiu) i a fer afirmacions trivials (el fet d'intentar caracteritzar els adjectius possessius per la concordança amb el nucli nominal de què depenen).²⁰

Davant d'aquestes actuacions, convé dir que, com que els adjectius possessius són adjectius, hauran de concordar en nombre i en gènere amb el nucli nominal a què es troben subordinats; i, com que deriven dels pronoms definits, el contingut semàntic de cada adjectiu possessiu remetrà a un pronom definit. Per exemple, si estem parlant dels llibres d'*una dona*, no podrem usar el possessiu *seu* en la forma femenina singular (*seua*: **llibres seua*), tot i que l'antecedent, *una dona*, es troba en singular i és femení. Aquesta anècdota amaga la paradoxa que hem exposat en les quatre primeres línies d'aquest paràgraf: els adjectius possessius són adjectius i, consegüentment, el gènere i el nombre que expressen són els del nucli nominal a què es troben subordinats (en l'exemple esmentat, *llibres* és masculí i es troba en plural, cosa que comporta *llibres seus*); tanmateix, darrere dels adjectius possessius hi ha noms, els quals sí que tenen nombre i gènere propis. Resulta, doncs, que els adjectius possessius tenen la propietat extraordinària (o *excepcional*) de funcionar com a adjectius, encara que el sentit o contingut semàntic remet a noms subordinats. Una conseqüència d'aquest marc és que, si ens fixem en la forma, trobarem un gènere i un nombre (els del nucli nominal); però, si ens fixem en el sentit, arribarem a uns altres gènere i nombre (els que corresponen a l'antecedent del possessiu). Aquesta dissociació extraordinària entre la forma i el sentit és un efecte de derivar, *excepcionalment*, adjectius a partir d'una preposició i noms (*seu* = «*de + ell-a-s-es* »).

4.1.3. *Els problemes bàsics del contingut semàntic dels adjectius possessius*

4.1.3.1. *Efectes semàntics de la preposició restrictiva de*

Hem definit els adjectius possessius com a «*de + pronom definit*». Ara convé que matisem que no es tracta de qualsevol preposició *de*,

20. Fora de la lingüística catalana, n'hi ha exemples en Cordin (1988: 606) i en Wagner i Pinchon (1991: §76). Pel que fa a Cordin, vegeu ací §5.2.3.

sinó només d'aquella que usem en general per a subordinar restrictivament un modificador nominal a un nucli nominal (*taula de fusta, gos del veí del costat, barquet albuferenc de tres persones*). Aquesta matisació teòrica explica que no puguem aplicar els possessius als constituents en què «*de* + pronom definit» assenyalen un origen o una noció derivada de l'origen. Per exemple, no podem dir *Ha eixit seu* o *Parlaven seu* (per *Ha eixit d'ell* i *Parlaven d'ella*).²¹ També explica que l'aplicació dels possessius al consegüent d'una preposició (*Ho ha dit al davant d'ella*) siga irregular (*Ho ha dit al davant seu*), cosa que planteja la pregunta de saber per quina raó teòrica una part de la llengua ha creat aquesta irregularitat (§7.2.11).

La hipòtesi que defensem torna comprensible que els lingüistes tinguem dificultats fortes a l'hora de definir el contingut semàntic dels adjectius possessius. En efecte, és relativament fàcil definir el contingut semàntic dels pronoms definits (com veurem en §5.2.4), però, quina és la gramàtica que explica quin és el contingut semàntic de la preposició *de* en la restricció?

Vet ací que, darrere del problema de definir el valor semàntic dels adjectius possessius, probablement hi ha la dificultat de definir el valor semàntic de la preposició *de* quan funciona dins de la restricció nominal.²² Ací podem limitar-nos a observar que, dins de l'amplitud semàntica dels adjectius possessius, deu haver-hi l'amplitud semàntica de la preposició *de* dels modificadors restrictius (*casa de fusta*). Paradoxalment, l'altre membre de la construcció, el pronom definit *ell*, podria haver reduït notablement el seu contingut semàntic, qüestió que introduïrem de seguida.

21. L'aplicació dels possessius a la noció «mitjà» o «agent» existeix, però d'una manera no solament molt restrictiva, sinó encara marginal i decadent: *Una carta escrita de mi / meua* (vegeu FABRA, 1912: 148; MOLL, 1952: §468; BARTRA, 1984; i ací, §7.2.11).

22. Ara puc exposar quina és la raó teòrica que m'ha portat a afirmar en §1.4 que en la construcció *davant meu* no hi ha possessió i que, per tant, és una construcció irregular. En efecte, la causa de la irregularitat és que en la construcció *davant de mi* no hi ha un constituent nominal subordinat restrictivament a un altre constituent nominal, sinó una preposició (*darrere*) i el seu terme o consegüent (*mi*), encara que aquesta preposició va seguida d'una altra preposició (*de*) per raons que els lingüistes no hem sabut per ara explicar quines són. En aquest article, comentarem en §7.2.11 quina deu ser la causa que ha permès la formació de *davant seu*.

4.1.3.2. *La reestructuració dels pronoms definits com a font de vacil·lacions*

Si tornem al món empíric, convé observar que la hipòtesi de l'origen pronominal dels adjectius possessius també ens podria fer claror sobre problemes que hom ha vist com a foscs. Concretament, si tendim a reservar el pronom *ell* per a les persones (SOLÀ, 1973: 35-40, 1994: §11; SARAGOSSÀ, 1993) és comprensible que hi haja reserves a l'hora d'aplicar fora de les persones un adjectiu que significa «d'ell».

No hi ha dubte que convindria estudiar aquesta qüestió diacrònicament, com ara descrivint quina era l'actuació del llatí de fa 2.000 anys i de fa 1.500 anys, i exposant l'actuació romànica de l'any 1.000, de l'any 1.500 i de l'actualitat. Ací podem limitar-nos a observar que la tendència a reduir el pronom *ell* per a les persones havia de provocar l'aparició d'una altra tendència: l'aparició d'un lexema pronominal que represente els animals no humans, les plantes, els objectes i els conceptes. Com que les llengües no creen del no-res, sinó partint dels constituents que tenen, és comprensible que hàgem afavorit que el pronom *això* (que representa oracions i, per tant, esdeveniments) s'aplique fora de les persones (SARAGOSSÀ, 1993: §4):

- (9) a. Dóna'm això que tens en la mà
b. Volia parlar-te de tot això que veus damunt la taula

Aquest procés, en reestructurar els pronoms definits per mitjà de començar a incorporar *això* al costat de *ell* («pronom de “tercera persona” que comença a representar entitats no humanes»), deu haver permès que l'equivalència *seu = d'ell* vaja eixamplant-se a *seu = d'això*, la qual cosa possibilita l'ús no personal dels adjectius possessius:

- (10) Les finestres de la casa / les seues finestres

En el paràgraf anterior, hem parlat de *possibilitar* perquè en la mesura que la reducció del pronom *ell* a persones no ha arribat al final, i en la mesura que l'aplicació del pronom *això* fora de les persones és encara molt incipient (reduït sobretot a objectes no esmentats en el discurs previ i, en general, no coneguts del receptor), és ben lògic que un sistema pronominal vacil·lant (*ell*, *això*) comporte vacil·lacions en l'ús d'unes

paraules (els adjectius possessius) que es fonamenten en els pronoms definits (*seu*). De la mateixa manera que qui comet un error teòric i continua avant, continua fent errors teòrics, qui parteix d'una vacil·lació, no pot esperar generalitats i seguretats, sinó més vacil·lacions.

Probablement, encara hi ha més factors que provoquen vacil·lacions en l'ús dels adjectius possessius. Concretament, quan estem parlant d'entitats no humanes, a vegades és fàcil recórrer als adjectius possessius i a vegades no. Com ara, jo trobe acceptable dir *la seua ombra* quan estem parlant de l'ombra d'un pi concret. En canvi, si estiguéssim parlant de l'ús d'un martell, dubtaria davant de la construcció *el seu ús*. Afrontarem en §4.5.2 la qüestió de saber quin és el fons teòric que explica aquesta opinió intuïtiva, i ara podem centrar-nos en una conseqüència que podria haver tingut la reestructuració dels pronoms definits.

Com hem dit, el pronom *això* (i el feble *ho*) equival sintàcticament a una oració (*No m'agrada que treballes tant, ja que això [= que treballes tant] t'aparta de la família*). Ara bé, l'aplicació d'aquest pronom a objectes comporta una construcció sintàctica diferent (noms restringits, com hem exemplificat en les oracions de 9). Finalment, si tenim en compte que l'evolució que comentem és romànica (i més que romànica: anglès), i si sumem l'aplicació de *seu* fora de les persones (10: *les finestres de la casa / les seues finestres*) i el primer valor sintàctic del pronom *això* («pronom substituïdor equivalent sintàcticament a una oració», en oposició a *el*, «pronom substituïdor equivalent sintàcticament a un nom restringit»),²³ podríem mirar d'explicar una expansió dels possessius en castellà, l'aplicació de *suyo = de ello* a oracions d'infinitiu («*su momento = el momento de eso = el momento de + oració*»).²⁴

23. Encara que cronològicament la definició oracional del pronom *això* («pronom substituïdor equivalent sintàcticament a una oració») siga anterior a l'equivalència de la restricció («pronom substituïdor equivalent sintàcticament a un nom restringit»), podríem assajar-ne una definició que subsumesca l'oracional per mitjà de considerar que els conceptes i els esdeveniments també els podem percebre com a entitats, com a «objectes del món psíquic». Vet-ho ací: *això*: «pronom de "tercera persona" que representa entitats no humanes, inclosos els conceptes i els esdeveniments».

24. Un altre exemple és la construcció *en su defecto*, on el possessiu no solament pot remetre a una entitat no humana, sinó encara a una oració. Ruaix (1994: 15) usa *en defecte d'això*, construcció que, no cal dir-ho, està ben d'acord amb les característiques colloquials de la llengua nostra.

Lligant les idees que acabem d'introduir, podríem resumir dient que una part de les vacil·lacions que hi ha en l'aplicació dels possessius deu ser un efecte d'un sistema vacil·lant de pronoms definits per la raó que es troba possiblement dins d'un procés evolutiu de reestructuració. La representació de les persones té un pronom, *ell*, però els altres animals, les plantes, els objectes, els conceptes i els esdeveniments, o no en tenen per ara (els animals), o no el tenen de manera rotunda, clara i constant (*això*, aplicable molt parcialment a plantes, a objectes i a conceptes). És ben comprensible, doncs, que un sistema pronominal vacil·lant comporte vacil·lacions en unes paraules (els adjectius possessius) que es defineixen partint d'aquest sistema pronominal.

4.1.4. *Els adjectius possessius i els demostratius: actuació habitual*

Podríem cloure aquests comentaris sobre els avantatges de la hipòtesi pronominal tornant a la teoria. La majoria de les nostres gramàtiques agrupen els adjectius possessius amb els demostratius. N'hi ha que ho fan explícitament, incloent aquests adjectius en el mateix capítol (SALVADOR, VALOR, RUAIX); i els altres ho fan implícitament, estudiant els possessius al costat dels demostratius (FABRA, 1891, 1912, 1918, 1956; MARVÀ, 1932; etc.). Aquesta manera d'actuar no té res d'estrany en les gramàtiques del castellà, del francès o de l'anglès. En efecte, si marginen les formes possessives plenes i privilegien les contractes, com que l'ús d'aquestes formes comporta en general que el receptor coneix l'entitat de què està parlant l'emissor, les gramàtiques d'aquestes llengües hauran d'incloure els adjectius possessius en el grup de lexemes que expressen la propietat anterior, que són, precisament, l'article i els demostratius.²⁵

El procés anterior porta finalment a superposar els adjectius possessius i els demostratius. Des d'un punt de vista semàntic, aquests adjectius tenen, certament, una propietat comuna: el fet que col·lo-

25. Pel que fa a l'acostament dels possessius i dels demostratius, heus-ne una mostra del castellà: «En el español de hoy [...], su significante [dels adjectius possessius contractes] es incompatible con la aparición del artículo (*el mi primo*, etc.), pero su contenido incluye el valor identificador de este (según sucede también en los demostrativos)» (ALARCOS, 1994: §124).

quen en l'espai i en el temps. Tanmateix, els adjectius demostratius tenen més contingut semàntic que els possessius, ja que també actualitzen, detall que analitzarem en §4.3.4.2. De més a més, en l'aspecte semàntic en què coincideixen, no són tampoc idèntics. En efecte, si bé és cert que tant els adjectius possessius com els demostratius tenen implicacions dítiques i anafòriques, també és cert que són dítics i anafòrics de manera diferent: mentre que els demostratius poden ser dítics i anafòrics, els possessius *meu* i *teu* només són dítics. Aquesta divergència semàntica s'explica, no cal dir-ho, a partir de la hipòtesi de l'origen pronominal dels adjectius possessius: si *jo* i *tu* són necessàriament dítics, els possessius derivats, *meu* i *teu*, també ho seran; i, si *ell* pot ser dític i anafòric, l'adjectiu possessiu corresponent a *ell*, *seu*, també tindrà aquestes dues possibilitats.

Ara bé, on els adjectius possessius i els adjectius demostratius tenen més discrepàncies és en el funcionament sintàctic, qüestió que estudiarem tot seguit.

4.2. *El funcionament sintàctic dels adjectius possessius*

4.2.1. *Els adjectius possessius com a actualitzadors*

Com hem comentat en el punt anterior, les nostres gramàtiques, seguint les del castellà, les del francès i les de l'anglès, donen a entendre que els adjectius possessius funcionen com els demostratius i els quantitatius: tots serien actualitzadors. La manera més simple i més rigorosa de solucionar la qüestió de saber si, dins de la restricció del nom, els adjectius possessius funcionen com a actualitzadors, és definir aquest funcionament sintàctic (que rep molts noms: *actualitzadors*, *determinatius*, *especificadors*...) i demostrar que la definició donada (o en la qual ens comprometem) és aplicable al funcionament dels adjectius possessius (*M'ha deixat el seu llibre / el llibre seu / llibres seus / quatre llibres seus / molts llibres seus / aquest llibre seu*).

En el pròxim punt, emprendrem el camí teòric, però primer farem una reflexió que, encara que no és realment teòrica, sí que ens permet sospitar quina deu ser la realitat teòrica. Si la construcció *els seus jo-*

guets equival a *els joguets d'ell* segons la intuïció de qualsevol catalanoparlant i també segons la definició en què estem treballant, bé que podem sospitar que els constituents *seus* i *d'ell* tindran la mateixa funció sintàctica. I bé, com que crec que no hi ha cap teoria que col·loque el constituent *d'ell* entre els actualitzadors, podem inferir que hauríem d'actuar igualment davant de l'adjectiu *seus*. Ben mirat, diria que és ací (en l'estudi del funcionament sintàctic dels possessius dins de l'àmbit sintàctic de la restricció) on es veu més clarament la poca consideració que els lingüistes solem donar a l'origen pronominal dels adjectius possessius.

4.2.2. Descripció succinta de la qualificació i de l'actualització

En una monografia sobre els adjectius possessius, caldria veure de quina manera es defineix (o no es defineix) el funcionament sintàctic de l'actualització, i els altres dos de què és inseparable: els modificadors que ara molts anomenen *restrictius* i que Fabra anomenava *determinatius*,²⁶ i la divisió binària que hi ha: els actualitzadors i aquells altres modificadors que també reben noms diferents (*complements, qualificatius...*). Ací no puc desenvolupar aquesta revisió, i m'hauré de limitar a fer dues operacions: em primer lloc, resumiré la meua concepció d'aquestes nocions; i, en segon lloc, deduiré si, segons la proposta introduïda, els adjectius possessius són modificadors actualitzadors o qualificatius (§4.2.3).

La restricció de lexemes nominals és el procés contrari a la creació de lexemes nominals. En la creació de noms, hi ha una classificació en què passem dels objectes (que són il·limitats) a les espècies (o classes d'objectes) gràcies a la distinció «propietats inherents» i «propietats

26. La paraula *determinatiu* (i el verb de què prové, *determinar*) pot crear confusions, ja que s'usa amb quatre valors teòrics diferents: com a sinònim de les tres nocions *restrictiu, actualitzador* i *predicatiu* (com ara quan es diu que els circumstancials «determinen» el constituent de què depenen sintàcticament), i com a designació del contingut semàntic comú a l'article i als adjectius demostratius (la propietat que el receptor coneix l'entitat representada per la construcció nominal restringida en què es troben). Per raons de coherència semàntica, use el terme *determinatiu* exclusivament amb el darrer contingut semàntic (que és el valor que comporta l'expressió d'ús habitual *article definit* o *determinat*).

accidentals». Les propietats inherents es troben en tots els objectes que conformen una espècie, mentre que les propietats accidentals només apareixen en una part. Contràriament, el procés sintàctic de la restricció fa passar de l'espècie que representa el lexema nominal fora de la comunicació lingüística (com ara la paraula *cadira*, que representa, fora de les oracions, totes les cadires), a una part d'aquesta espècie (en l'exemple anterior, una part de les cadires). Precisament a causa de la restricció o reducció referencial que comporten aquests modificadors, és ben comprensible (i coherent) que s'anomenen *restrictius*.

La restricció referencial es pot assolir de dues maneres diferents, qualitativa l'una i quantitativa l'altra. La primera manera de restringir és assenyalar propietats accidentals qualitatives de l'objecte o objectes de què l'emissor vol parlar al receptor, de tal manera que l'emissor presenta al receptor una subespècie o subclasse (*casa cantonera, finestra ovalada, cadira de fusta, llibre de l'arquitecte, persona que ve*). Seguint l'argumentació de Fabra (1956: 18), aquests modificadors es poden anomenar *qualificatius*, no debades representen *qualitats*.

La segona manera de restringir l'abast referencial d'un constituent nominal és quantificant-lo, de tal manera que passem de la totalitat de l'espècie (nom sense qualificatius) o subespècie (nom amb qualificatius), a la part que indiquen els modificadors restrictius quantitius. Si adés hi havia una subclassificació, ara hi ha una *actualització* o referència a un objecte o objectes del món referencial, i per això aquests modificadors es poden anomenar *actualitzadors*. Un subconjunt de la quantificació el formen l'article i els adjectius demostratius. En efecte, l'ús regular d'aquests lexemes comporta que el receptor coneix l'objecte o objectes de què està parlant l'emissor i, com a conseqüència d'aquesta coneixença, el receptor sabrà quina quantificació hi ha. Convé matisar que la quantificació pot ser definida (*un, dos, tres...*) i indefinida (*poc, prou, massa, algun...*), i els adjectius demostratius poden implicar qualsevol de les dues. Vet ací un exemple de quantificació indefinida: *Ahir vaig veure uns manifestants per la plaça de sant Agustí. Aquests manifestants demanaven que l'alcalde de València parlara en valencià.*

Per tal de poder deduir si el funcionament restrictiu dels adjectius possessius respon als qualificatius o als actualitzadors, ens falta introduir un detall: el fet que les propietats accidentals qualitatives dels

membres d'una espècie no es redueixen a les internes (color, forma, grandària, etc.), ja que també poden ser externes: localització en l'espai o en el temps (*taula del racó, pa d'ahir*), usuari (*taula de l'arquitecte*), canvis que l'objecte experimenta (*taula que s'emporten*). Per exemple, si parlem d'una *finestra interior* o d'un *any anterior*, els adjectius que hi ha no són més poc qualificatius que si diem *finestra gran* o *any llarg*, ja que tenen la mateixa finalitat: donar propietats accidentals de qualitat que ajuden el receptor a saber de quin objecte o objectes està parlant l'emissor.

4.2.3. Els adjectius possessius són qualificatius

L'ús restrictiu dels adjectius possessius no indica, certament, propietats accidentals internes, però sí que n'indica d'externes. Si jo dic l'oració *Jaume va caure al riu i Mari Puig li va deixar un jersei seu*, l'adjectiu *seu* no dóna cap propietat accidental interna del jersei esmentat, però sí que en dóna una d'externa, ja que el col·loca sota el domini de Mari Puig: no estem parlant de cap jersei de cap persona que no siga Mari Puig. En canvi, sembla evident que *seu* no hi indica cap quantitat, ni indica tampoc que el receptor coneix el jersei de què he parlat. Resulta, doncs, que, quan els adjectius possessius funcionen restrictivament, adopten el funcionament dels adjectius qualificatius.

Podríem remarcar que hem arribat a un punt en què hi ha una convergència de la teoria (la proposta feta), la intuïció dels parlants (*els seus joguets = els joguets d'ell*) i la pràctica de molts lingüistes (o de tots: *d'ell* no és un actualitzador en la construcció *els joguets d'ell*), cosa que anima a seguir pel camí teòric en què ens trobem.

4.2.4. Els adjectius possessius com a predicatius

Segons la definició en què treballem (*adjectius possessius = «de de la restricció nominal + pronom definit»*), els possessius no haurien de poder funcionar predicativament, ja que la preposició *de* és per definició la de la restricció. Tanmateix, el món empíric s'oposa a aquesta propietat teòrica, ja que, quan hi ha verbs aptes per a indicar els «estats» o permanències més genèriques (*ser i semblar*) i aquells altres que donen com

a resultat permanències (*esdevenir*, *tornar(-se)*, *fer(-se)*), els adjectius possessius poden aparèixer en la predicació: *Ser / semblar / esdevenir seu*, *Tornar-se dels nostres*, *Fer-se'l seu*. Davant d'aquestes dades empíriques, haurem de dir que o bé la definició dels possessius no és bona, o bé hi ha una excepció, que, evidentment, cal justificar.

Tot seguit, miraré de raonar que el camí adequat és el de l'excepció, una excepció, però, que no solament afecta el món dels possessius. En efecte, els pocs usos predicatius que admeten els possessius també apareixen quan usem els altres adjectius qualificatius: *Ser treballador*, *Semblar rabassut*, *Esdevenir savi*, *Tornar-se reaccionari*, *Fer-lo apte*. Encara més: els contextos semàntics en què pot aparèixer un possessiu dins de la predicació són exactament els mateixos que admeten uns constituents tan típicament restrictius com els noms sense actualització. Compareu, per exemple, els noms restringits *cadira de fusta* i *persona de ferro* amb les oracions *Aquesta cadira l'han feta de fusta* i *S'ha tornat de ferro*.

A partir de la situació que hem descrit, podem dir que el problema teòric de fons no és explicar els pocs usos predicatius que admeten els possessius, sinó que la pregunta realment pertinent és aclarir per quina raó la construcció restrictiva *general* de què provenen els possessius («*de* de la restricció nominal + constituent nominal») pot funcionar predicativament en uns pocs casos (*Ser de fusta / seu*, *Fer-lo de goma / Fer-se'l seu*). Diguem-ho sense embuts: la hipòtesi sobre el valor dels possessius («*de* de la restricció + pronom definit») no crea un enigma teòric nou o *inexistent fora de la hipòtesi* (*Ser seu*), sinó que assenyala un problema que és *preexistent a la hipòtesi* (*Ser de fusta / seu*) i, consegüentment, no és una incògnita privativa de l'autor d'aquest article.

4.3. *Explicació de les posicions dels adjectius possessius*

4.3.1. *Plantejament del problema*

Una objecció que podríem plantar davant de les explicacions sobre el funcionament sintàctic dels adjectius possessius consisteix en la posició en què poden aparèixer. Realment, si el funcionament restric-

tiu d'aquests adjectius no respon a l'actualització, sinó a la qualificació, hauríem d'aclarir com és que tan sovint es troben davant del nucli, que és la posició en què habitualment apareixen els actualitzadors dins de les llengües romàniques.

Intentaré demostrar que la qüestió de l'ordenació no solament no va en contra de la hipòtesi anterior, sinó que, contràriament, la reforça. De més a més, mirarem d'una manera global o completa el nostre objecte d'estudi (l'anteposició —*les teues sabates*— i la posposició dels adjectius possessius —*uns amics teus*—) i, per tant, evitarem la tendència, molt estesa, a centrar-se exclusivament en una part de l'objecte d'estudi, la que afecta l'anteposició.

4.3.2. *La posició bàsica dels adjectius possessius: solució empírica*

4.3.2.1. *La posició bàsica dels adjectius possessius en el català actual des d'un punt de vista empíric*

En una monografia sobre els adjectius possessius, caldria argumentar teòricament i, consegüentment, hauríem d'anar al fons de la qüestió, que és, senzillament, aclarir de quines propietats teòriques depèn l'ordenació dels constituents sintàctics. Ací no puc acarar aquest objectiu, i em limitaré a opinar que, des d'un punt de vista empíric, ens trobem en una fase d'una evolució en què els modificadors actualitzadors apareixen habitualment davant del nucli nominal, i els qualificatius, després. Ara bé, n'hi ha excepcions importants. Com ara, Diéguez Seguí (1998: 415 n. 7) ha donat exemples medievals en què apareixen quantitius posposats (*La cocha faja aigua molta, E guarex malaltes molts, Altres hòmens molts que aquí eren, Fe alcuna no deu ésser haüda*), i aquesta mateixa ordenació l'he sentida a persones de diverses edats de diversos pobles de l'Horta Sud (Silla, Torrent i Picassent, com ara *Per ací hi han forns d'estos molts*). Per una altra banda, és ben sabut que una part reduïda dels adjectius qualificatius es pot anteposar (com ara en la dualitat *un camí llarg / un llarg camí*).

La qüestió més important, però, és que, si mirem empíricament la posició dels adjectius possessius quan són restrictius, haurem de concloure que la posició bàsica és, en la llengua dels nostres dies, la postnuclear. En efecte, quan no hi ha article, els possessius apareixen posposats

en el registre col·loquial, i l'anteposició no és possible (§1.1). En canvi, si apareix l'article, no solament és possible l'anteposició, sinó encara la posposició. N'hi ha exemples medievals i actuals en moltes gramàtiques nostres, i també en els diccionaris²⁷ i en la llengua escrita culta.²⁸

Podríem exposar d'una manera ben simple quina és l'ordenació general dels adjectius possessius en el català col·loquial dels nostres dies: la posposició és obligatòria amb qualsevol actualització (inclosa l'absència), mentre que l'anteposició només és habitual (però no obligatòria) quan hi ha l'article. Aquest panorama implica que la posició bàsica dels adjectius possessius és aquella que és possible amb qualsevol actualitzador (la postnuclear), i no aquella que en general ni tan sols és possible (la prenuclear).

4.3.2.2. *Més mostres de supeditació ideològica al castellà*

En els pròxims apartats, veurem que el fil que acabem de posar l'agulla ens porta uns quants avantatges, encara que primer voldria dir que la supeditació ideològica de les nostres gramàtiques a les castellanes, les franceses i les angleses sol tornar complicada (i incoherent) una qüestió tan simple com la descripció de l'ordenació general dels adjectius possessius. Com ara, en un manual excel·lent llegim que «el possessiu [...] es posa normalment davant el substantiu». L'autor fa

27. Vegeu per exemple FABRA (1912: 150), PAR (1923: 34 i 523), MARVÀ (1932: §152), MOLL (1952: §468), VALOR (1977: 117). Pel que fa als diccionaris, podeu consultar l'acceptió quarta de l'entrada *lo* del DCVB (*la fimca teva, la fimca vostra*). En el cas de l'italià, les dades que dona Cordin (1988: 610-611) fan pensar que la posposició dels possessius quan hi ha l'article deu ser quasi general al centre i al sud del domini lingüístic.

28. Dels exemples que he registrat, en donaré sis de quatre èpoques diferents. Jeroni Amiguet va traduir l'anteposició italiana *Io debbo sempre essere predicatore delle tue laude* per la posposició *Yo dech tostemps publicar les laos tuas* (dins COLÓN, 1995: 281). A primeries del segle XX, Prat de la Riba deia que, «en quant a lo d'en Griera i en Barnils, me sembla molt bé, però quan s'ho hagin guanyat, quan hagin demostrat que han aprofitat el temps i la confiança nostra i de la Diputació» (dins MOLL, 1962: 112). Per la mateixa època, Joaquim García Girona escrivia aquestes paraules: «Veig les cites que fa de Seidia i'l vocabulari meu : això m'honra» (dins GIMENO, 1996: 447; dos exemples més a la p. 450, un dels quals pertany a Antoni Maria Alcover). Cinquanta anys més tard, Moll (1962: 56) escriu que «En Mateu Obrador contribuí poderosament a mantenir viu el foc sagrat de l'amor a la llengua nostra», i en (1974: 179) diu que Bernat Vidal i ell coincidien en l'«amor a la terra nostra». Finalment, vet ací un exemple actual: «Parlava amb els vassalls en la llengua seua, que era l'àrab» (BARCELÓ, 1995: 22).

aquesta afirmació perquè tots els exemples que havia posat en les deu pàgines anteriors tenen article. Aquesta marginació de l'ús dels possessius amb els quantitius i els demostratius permet d'entendre una afirmació que apareix poc després: «En català només deixem de posar l'article en uns casos molt comptats: [...] *Mare meua!*, *Me'n vaig a casa meua.*». Finalment, quan apareixen els quantitius i els demostratius al final del capítol, el factor condicionant esdevé condicionat, i al revés: «Si el possessiu va al darrera del substantiu, al davant podem posar un demostratiu, el mot algun, o altres de semblants, en comptes de l'article. Així, podem dir: *Aquell llibre meu [...]*».

4.3.3. *Metodologia: dades empíriques regulars (o més bàsiques) i dades irregulars*

Mentre no raonem quina posició és la regular o més bàsica, no podem saber quines altres són irregulars o secundàries i, consegüentment, ens hem de limitar a constatar, sense que puguem passar a la fase que finalment dona sentit i vida a la investigació, l'explicació. Per exemple, en el cas dels adjectius possessius ens hauríem de limitar a constatar que apareixen ara ací i ara allà. En canvi, una vegada que ja hem justificat quina és la posició bàsica, no solament podem deduir quines posicions són irregulars o secundàries, sinó que també podem mirar d'explicar per quina raó o raons hi ha tal o tal altra excepció en la llengua o llengües que estiguem estudiant.

Ara, doncs, haurem d'acarar la incògnita de saber per quina causa els adjectius possessius solen aparèixer davant del nucli nominal quan hi ha article. Primer, però, convé que tractem les propietats de dues classes de paraules (els qualificatius locatius i temporals, i els demostratius), ja que les precisions teòriques que veurem són necessàries per a comprendre aspectes bàsics de la causa de l'anteposició dels adjectius possessius.

4.3.4. *Els adjectius possessius i la qualificació locativa*

4.3.4.1. *Importància dels qualificatius locatius en la comunicació*

Els adjectius qualificatius que col·loquen en l'espai i en el temps (si-guen l'espai i el temps lingüístics —anàfora— o extralingüístics

—dixi—) tenen molta importància en la comunicació per una raó simple. Els membres de les espècies (els objectes) solen tindre una infinitat de propietats accidentals internes i, consegüentment, quan l'emissor vol presentar un objecte al receptor, n'ha de seleccionar una part, normalment molt poques. Però si aquest objecte es troba en el context lingüístic o extralingüístic de la comunicació, hi ha un mitjà molt ràpid i eficaç de fer saber al receptor sobre quin objecte vol parlar l'emissor: assenyalar la seua localització espacial o temporal. Com ara, si jo vull parlar sobre la persona que hi ha *darrere* del receptor, doncs usaré aquesta preposició (que pot tindre implicacions díctiques): *Ho ha dit la persona de darrere de tu*. I si vull parlar de la comarca valenciana que acabe d'esmentar, diré *la comarca valenciana (adés) esmentada*.

La manera anterior de localitzar objectes no comporta necessàriament un sol objecte o entitat. Per exemple, podem dir *Ho he deixat en una taula de darrere de tu*, o *Això va passar en algun any anterior a 1414*. Hem de concloure, per tant, que el contingut semàntic de l'adjectiu qualificatiu *anterior* no comporta determinació per ell mateix. Però, *en la comunicació lingüística*, és molt habitual que només hi haja un objecte que satisfaga la propietat accidental que assenyala el qualificatiu. Quan això s'esdevé, apareix la propietat que l'ús d'un sol adjectiu qualificatiu comporta una determinació màxima (exactament com l'ús dels adjectius demostratius), cosa que podria fer pensar que aquests adjectius són qualificatius i, simultàniament, actualitzadors determinatius. Ara bé, els adjectius que comentem no són actualitzadors, i justament per això exigeixen l'actualitzador que correspon a la unicitat referencial, l'article, com en les construccions *la lluna* i *l'any 1997*, ja que només hi ha una lluna o un any 1997. En efecte, podem dir l'oració de (11a: presència d'actualitzador), però no hi ha cap parlant que diga la de (11b: absència d'actualitzador):

- (11) a. Això ho trobaràs en el següent capítol
 b. * Això ho trobaràs en següent capítol

4.3.4.2. *Qualificació locativa i actualització demostrativa*

Una pregunta important és aclarir quina diferència hi ha entre els adjectius qualificatius locatius i temporals (*següent, present, esmentat*,

tercer...) i els adjectius demostratius. Podríem estudiar la possibilitat següent: la qualificació locativa *pot* comportar determinació, però no és necessari, i per això apareixen amb l'article (si hi ha determinació: *el dia següent*) o amb un quantitatiu (si no hi ha determinació: *Això va passar en algun any posterior a 1414*). En canvi, els adjectius demostratius no solament col·loquen en l'espai (siga el lingüístic —anàfora— o l'extralingüístic —dixi—), sinó que comporten determinació *necessàriament*.

La hipòtesi que acabem de formular permetria entendre una dada empírica: el fet que en una construcció nominal no poden aparèixer un demostratiu i un qualificatiu locatiu:

(12) ? *Això ho veurem en aquest capítol següent*

En efecte, la coexistència anterior és malsonant per la raó semàntica que hi hauria una redundància, ja que els dos adjectius (el qualificatiu i el demostratiu) assenyalarien una localització que portaria a la determinació. La possibilitat de conviure un demostratiu amb un qualificatiu locatiu és factible quan hi ha una pluralitat d'objectes amb la propietat que indica el qualificatiu locatiu, ja que aleshores la determinació depèn del demostratiu:

(13) *Aquest fill segon [que l'emissor acaba d'esmentar, o que assenyala díticament] és molt valent*

4.3.4.3. *Combinació dels demostratius i l'article: el pallasso aquell*

La gran proximitat que hi ha entre els adjectius demostratius (determinació necessària) i els adjectius qualificatius locatius (determinació possible) podria explicar la construcció enigmàtica *la dona aquella*, que apareix en diverses gramàtiques nostres, que és viva i que s'usa tant en l'assaig (14a) com en la narrativa (14b):

- (14) a. De la reacció juvenívola aquella, manifestació primera de la lògica del seu pensar, va sortir l'*Ensayo* (MIRACLE, 1989: 171)
 b. [En una explicació] On es veu el bosquet aquell (V. GÓMEZ LABRADO (1995): *La mestra*, València, 90)

Tanmateix, recentment hom l'ha qualificada de castellanisme, encara que sense donar-ne proves.

Realment, la combinació de dos lexemes actualitzadors tan semblants com els demostratius i l'article sembla molt redundant, però les dues propietats que acabem de veure dels adjectius demostratius podrien clarificar-ho. Primer que res, haurem d'observar que els adjectius demostratius són uns hipònims de l'article, atès que aquesta paraula només indica «determinació» (això és, la propietat que el receptor coneix la referència del nom restringit que conté l'article). En canvi, els demostratius indiquen «localització + determinació». Finalment, si hi afegim la propietat que el tret semàntic privatiu dels demostratius («localització») pertany a la qualificació, podem pensar que aquesta característica hauria permès que els demostratius apareguessen en la posició dels qualificatius (assenyalament de la localització), mentre que l'article es reservaria la determinació. Això és, *l'home aquell* no seria res més que una construcció en què el demostratiu hauria perdut el tret bàsic (la determinació) i conservaria la secundària (la localització): *l'home d'allà*. No cal dir que aquest procés és precisament el contrari a la formació de l'article (*el*) a partir d'un adjectiu demostratiu (*ILLE*): afebliment i desaparició de la localització, i conservació de la determinació.

Pel que fa a la finalitat comunicativa de la construcció «article + nom + demostratiu», seria emfatitzar la separació en relació a l'emissor gràcies a la dualitat «tema / rema»: en la construcció regular (*aquell home*), el demostratiu indicaria que la referència de la construcció nominal és temàtica, mentre que en *l'home aquell* indicaria que és remàtica. Finalment, podem anotar que l'èmfasi de la separació justificaria el matís despectiu que la construcció *el pallasso aquell* sembla que té (o com a mínim que pot tindre).

4.3.4.4. *Posposició i anteposició de la qualificació locativa*

A partir de les propietats que hem exposat, podríem mirar d'entendre per quina raó els adjectius qualificatius locatius tenen, quan en la comunicació només hi ha un objecte que satisfà la propietat qualificativa, la propietat insòlita de poder aparèixer abans o després del nucli nominal:

- (15) a. El següent capítol / el capítol següent
 b. L'anterior dia / el dia anterior
 c. L'actual any / l'any actual
 e. El passat juliol / el juliol passat
 f. L'esmentada obra / l'obra esmentada
 g. El segon capítol / el capítol segon

La causa que proposaria per a explicar que aquests adjectius es puguin dir posposats és ben simple: perquè són qualificatius, i aquesta és la posició bàsica o regular en l'estat de llengua en què ens trobem. Per tal de justificar la posició secundària, podríem tindre en compte que la propietat de la determinació o unicitat comporta l'article, i el fet que aquest lexema siga una conseqüència de l'ús comunicativament determinatiu dels qualificatius locatius, permetria que la causa (l'adjectiu qualificatiu) es mogués irregularment fins a situar-se al costat del seu efecte (l'article). Realment, no hi ha cap diferència comunicativa entre usar anafòricament o díticament un demostratiu (16a) i recórrer a l'article i a un modificador qualificatiu que assenyalé la situació en què es troba l'entitat de què volem parlar (16b-c), no debades el contingut semàntic dels demostratius consta (com hem comentat més amunt) del contingut semàntic de l'article més un contingut semàntic localitzador:

- (16) a. Aquesta persona [que he dit / que assenyalé]
 b. La persona (adés) esmentada
 c. La persona de davant de mi

Podríem dir, resumint, que el contingut semàntic dels adjectius qualificatius locatius es pot aplicar a una pluralitat d'objectes (fins i tot *primer*, que aleshores demana una construcció partitiva: *Un dels primers alumnes que ho va entendre va ser Martí*), però en la comunicació sovint només n'hi ha un. Com a conseqüència d'aquest factor, en una part majoritària de la comunicació lingüística poden semblar una cosa (alhora qualificatius i actualitzadors determinatius), però realment no ho són.

4.3.4.5. Els adjectius possessius: subconjunt de la qualificació locativa

No cal dir que ara ja estem en unes condicions adequades per a intentar comprendre no solament l'anteposició dels adjectius poses-

sius, sinó també la possibilitat d'anteposar o de posposar en una mateixa construcció. En efecte, els adjectius possessius són un component més dels adjectius qualificatius locatius i, per tant, es comporten de la mateixa manera: acceptant la posposició (*el cotxe teu*) i l'anteposició (*el teu cotxe*).

Convé que insistim en el fet que l'anteposició dels qualificatius locatius no és lliure en l'estadi lingüístic actual, ja que només es pot donar quan el qualificatiu comporta comunicativament determinació i, per tant, hi ha unicitat referencial (*l'anterior capítol* però *un capítol anterior*, *el meu amic* però *un amic meu*). Per una altra banda, els possessius també actuen com els qualificatius locatius: poden conviure amb els adjectius demostratius quan assenyalen una pluralitat d'objectes. Per exemple, la construcció *aquest fill seu* comporta que hi ha una pluralitat de fills seus, excepte que hi haja èmfasi:

(17) Aquest amic *vostre* (però no meu) és un gandul

4.3.4.6. *Tres classes d'irregularitats en els qualificatius locatius*

En l'ús dels adjectius qualificatius que situen en l'espai i en el temps, l'opció més irregular que hi ha en les llengües romàniques actuals és l'anteposició seguida de la supressió de l'article: el castellà *dicha casa* o l'italià *mio padre*. En l'opció més poc irregular, només hi ha una anomalia, l'anteposició del qualificatiu (com ara *la dita casa* i *el meu pare*). Finalment, hi ha una opció mitjana, la qual consisteix en la creació d'una forma específica que equival a la fusió de dos leixemes, l'adjectiu possessiu i l'article (*mon pare*, *mon père*, *mi padre*, *my father*).

4.3.4.7. *Els adjectius possessius i els demostratius: el fons de l'actuació habitual*

Ja hem comentat en §4.1.4 quina és la causa immediata per la qual és tan habitual en les gramàtiques del castellà, del francès o de l'anglès (i també en les nostres) que hom agrupe els adjectius demostratius i els possessius, i ara podríem assenyalar quin és el fons teòric de la qüestió. En efecte, si marginem o tanquem els ulls davant de les formes possessives plenes (*meu / mío / mine / mien*), s'esdevé que les

formes possessives contractes (en el nostre cas, *mon / ton / son*) i els adjectius demostratius (*aquest / aqueix / aquell*) coincideixen en dos trets: el fet de comportar determinació i el fet d'assenyalar una localització (espacial en el cas dels demostratius, i humana en els cas dels possessius contractes). Realment, la intuïció que hi ha en les gramàtiques tradicionals és extraordinària no poques voltes. El problema, en aquest cas, són les formes possessives plenes i la necessitat científica de la generalitat (això és, la necessitat de donar una caracterització que o bé siga aplicable a cada una de les manifestacions empíriques del concepte, o bé separe les manifestacions regulars de les irregulars).

4.3.5. Variacions en l'anteposició dels adjectius possessius

La drecera teòrica que hem seguit ha tret els adjectius possessius de l'aïllament marginal, i els ha situat en un camp relativament ample (els adjectius qualificatius que indiquen localització en l'espai o en el temps). Aquest camí també ens pot explicar més dades empíriques. Per exemple, quan un adjectiu qualificatiu s'anteposa, ocupa habitualment la posició que es troba entre els actualitzadors i el nucli nominal: solem dir ordenacions com les de (18a-b), però no com les de (18c-d):

- (18) a. Els quatre llargs camins
 b. Les dues interessants pel·lícules d'anit
 c. ? Els llargs quatre camins
 d. ? Les interessants dues pel·lícules d'anit

En canvi, Diéguez Seguí (1998) ha registrat la dualitat de (19a), variació que podem eixamplar als possessius (19b) i a més adjectius d'aquest grup, com ara la parella de (19c), que esmenta Calvo (1986: 72):

- (19) a. Les dues prop dites rahons / les dites tres pruneres
 b. Els dos meus amics / els meus dos amics
 c. Les tres primeres pàgines / les primeres tres pàgines

El darrer autor proposa que hi hauria una diferència estructural, la qual seria «atribuïble, més aviat, al significat que a la distribució mateixa: o bé comptem les pàgines d'una en una o bé de tres en tres»

(p. 73). Deixant de banda que aquesta proposta també hauria d'analitzar la tercera ordenació que és factible (la de la posposició, *les tres pàgines primeres*), podem comentar que la segona opció de Calvo no sembla que pugui excloure la primera, atès que no és possible comptar pàgines de tres en tres si prèviament no les comptem d'una en una fins a tres. Per una altra banda, segons el camí que hem fet no hi hauria cap diferència estructural en les dualitats de (19c), ja que *primer* sempre hi seria un adjectiu qualificatiu locatiu, funció que també apareix en la tercera ordenació possible (*les tres pàgines primeres*).

Des de la hipòtesi que hem presentat en aquest article, podríem proposar l'explicació següent per a les dues posicions prenuclears en què poden aparèixer els adjectius qualificatius locatius: la posició bàsica dels adjectius qualificatius és, en la llengua catalana d'ara o de fa cinc-cents anys, la postnuclear (*les tres pruneres dites, els dos amics seus, les tres pàgines primeres*); en el cas que s'anteposen al nucli, apareixen entre els actualitzadors i el nucli per raons que no puc explicar ací (*les tres dites pruneres, els dos seus amics, les tres primeres pàgines*);²⁹ ara bé, quan aquests adjectius qualificatius impliquen determinació en l'ús més habitual (*meu, dit*, els ordinals), també podrien traslladar-se cap a l'esquerra fins a la posició que va immediatament després de l'article, ja que, com hem dit, la unicitat que indica l'article en aquestes construccions nominals és una conseqüència de l'adjectiu qualificatiu que té al costat (*les dites tres pruneres, els seus dos amics, les primeres tres pàgines*).

4.4. Qüestions de l'evolució

4.4.1. Introducció. Tres mostres

En la proposta de §4.3.4, hem adoptat el punt de vista dels parlants actuals. Si ara passem al punt de vista de l'evolució, podrem introduir unes quantes qüestions. Per exemple, l'equivalència que hi ha

29. He mirat d'explicar aquesta qüestió en una monografia dedicada a la posició dels adjectius qualificatius (SARAGOÇÀ e.p.: §4).

entre les construccions «*aquest + nom*» i «*el + adjectiu qualificatiu locatiu + nom*» deu ser clau a l'hora d'explicar tres dades empíriques: d'una banda, hi ha l'aparició d'usos irregulars, com el castellà *dicha casa* o l'italià *mio padre*; en segon lloc, també deu ser fàcil explicar l'origen de les formes possessives contractes (*MEUM > mon*), procés lligat a l'anterior (*dicha casa, mio padre*); i, finalment, l'equivalència esmentada entre «*aquest + nom*» i «*el + adjectiu qualificatiu locatiu + nom*» també deu ser bàsica a l'hora d'entendre el fet que, dins de l'evolució en què es troben les llengües romàniques (de l'anteposició d'adjectius qualificatius a la posposició),³⁰ els adjectius qualificatius locatius se situen entre els que més han retingut l'anteposició.

4.4.2. Arcaïsmes

Acabem d'esmentar en la n. 30 un parell d'arcaïsmes, i en l'ús dels adjectius possessius (i dels qualificatius locatius en general) n'hi ha més. Per exemple, el resultat a què hem arribat ens ha permès explicar per quines raons la llengua actual exclou l'anteposició dels possessius quan no hi ha l'article (*un meu amic / aquest vostre fill*). Aquesta disposició deu ser un arcaïsmes (§1.1) per la raó que deu respondre a èpoques del passat en què la posposició dels adjectius qualificatius en general i dels qualificatius possessius en particular, estava més poc desenvolupada que actualment.³¹ Els nostres treballs de gramàtica històrica i de dialectologia podrien mirar de precisar aquesta evolució.

30. Les gramàtiques italianes esmenten una construcció que no és viva, però que encara apareix «*nello stile burocratico*» (CORDIN, 1988: 607): *la di lui casa*, contra l'opció regular actualment, *la casa di lui*. La construcció morta deu ser un arcaïsmes extraordinari, ja que, dins de l'evolució en què ens trobem, la posposició de noms subordinats (*la di lui casa* → *la casa di lui*) és anterior a la dels adjectius (*la alta casa* → *la casa alta*), com podem veure en l'anglès actual, o en la dualitat de relatiu *cuya casa / la casa del qual*. En la construcció castellana no solament podem notar la conservació del llatí *CUUS* i de la posició llatina (*cuya casa*, en compte de *casa cuya*), sinó que també podem observar que el constituent nominal no porta l'article (*cuya casa*, en compte de *la cuya casa*) malgrat la unicitat que hi ha: els arcaïsmes poden aparèixer agafant-se de la mà, cosa, certament, ben poc estranya.

31. El treball capdavanter de Diéguez no solament dóna dades i suggeriments sobre diferències entre la llengua col·loquial i la llengua literària dels segles XIII-XIV, sinó també sobre diferències importants entre la llengua col·loquial d'aleshores i l'actual.

Com ara, les dades de Cordin (1988: 610-611) suggereixen, com hem dit a la n. 27, que la posposició dels adjectius possessius deu ser quasi general en l'italià central i meridional, ja que també es dona quan hi ha article en la construcció nominal en què es troben.

4.4.3. *Una qüestió de la normativa: la dualitat la dita casa / dicha casa*

La proposta que hem fet també ens pot aprofitar per a entendre una evolució específica de la nostra llengua, la qual, de més a més, té repercussions en la normativa lingüística actual. En efecte, una llengua que ha anat abandonant les formes sense article explícit,³² és comprensible que també haja anat abandonant construccions com *dites cases*, procés que podria ser antic, ja que els exemples que dona Diéguez Seguí (1998: 412) porten sempre l'article. De més a més, aquesta qüestió té connexió amb una altra que és molt més àmplia i en la qual una part de la llengua escrita actual no actua sempre com convindria que actuàs, atès que a vegades és massa servil del castellà: l'absència d'actualitzador en *un altre X / uns altres X* (inexistent en castellà), *un cert X / uns certs X*, *un determinat X / uns determinats X*, *una gran quantitat de X / uns bons pescics de X*. Ara bé, aquesta qüestió té una importància destacable en la llengua culta actual i, per tant, valdrà la pena que li reservem un article.

4.5. *Reflexions sobre el contingut semàntic mediat dels adjectius possessius*

4.5.1. *Emmarcament teòric i empíric de l'objecte d'estudi*

L'aspecte més deficient de la proposta que hem desenvolupat es troba en el contingut semàntic dels adjectius possessius. Ja hem co-

32. Potser convindria investigar si hi ha separacions entre la llengua parlada i l'escripta en l'abandó de les formes possessives contractes. Concretament, l'abandó seria un fenomen col·loquial, mentre que la llengua escrita culta hauria conservat molt les formes irregulars. Com ara, la informació de Par (1923: §112) fa pensar que les formes plenes i les contractes alternaven lliurement a l'Edat Mitjana, mentre que Martí Mestre (1994 II: 150) ha quantificat, dins del *Llibre de Antiquitats* de la Seu de València (segles XVI i XVII), el 13,5% per a les formes plenes, i el 86,4% per a les contractes.

mentat en §4.1.3 que aquesta deficiència és una conseqüència de dos factors: d'una banda, hi ha una altra deficiència teòrica, que és prèvia (saber quin és el contingut semàntic de la preposició *de*); i, de l'altra, operem damunt d'una evolució a mig fer (la creació d'un pronom definit que siga aplicable a les entitats no humanes). Això no obstant, en aquest apartat assajarem una aproximació als trets semàntics en què s'hauria concretat la definició «*de* de la restricció + pronom definit». Primer que res, exposarem aquests trets semàntics (§4.5.2) i, tot seguit, indagarem sobre dues qüestions relacionades: si hi ha homogeneïtat teòrica; i, com que no n'hi haurà, cercarem quin és l'origen que justifica els trets semàntics heterogenis que han adquirit els possessius (§4.5.3).

4.5.2. *Per a una definició del concepte «possessió»*

Podríem debatre si és factible entendre l'oposició «entitat posseïdora / entitat posseïda» per mitjà de les propietats que inclou l'oposició «causa / efecte». Concretament, les entitats posseïdores serien anteriors, dominants i, en general, amb una existència independent; en canvi, les entitats posseïdes tindrien les propietats complementàries: serien posteriors, subordinades i, en general, amb una existència dependent de les entitats posseïdores. De més a més, la (in)dependència existencial no seria només física, sinó també (i sobretot) psíquica, dins de la qual hi hauria el subconjunt de la propietat o possessió segons el Dret. Al capdavall, els adjectius possessius indiquen una localització no física (*anterior, pròxim, següent...*), sinó exclusivament psíquica. El vessant psíquic de la possessió és la propietat teòrica que permet justificar que jo puga posseir una habitació, ja que puc tenir poder sobre la seua existència; en canvi, no sembla possible que una habitació posseea una persona, atès que no pot tenir capacitat per a decidir sobre l'existència de cap persona. Cal dir que aquesta concepció de la possessió apareix sintetitzada en la segona definició que el *DGLC* dóna del verb *posseir*, reproduïda en el *DIEC*: «tenir (alguna cosa) en el seu poder».

La proposta que acabem d'introduir explica la facilitat amb què, parlant d'una persona, diem *la seua habitació*; en canvi, no és tan fàcil

que, parlant d'una presó, diguem *els seus presoners*. De més a més, aquesta proposta també justifica una part de l'aplicació dels possessius a entitats no humanes. Com ara, si parlant del Pi de Formentor algú afirma que *la seua ombra* arriba fins a la mar, podríem justificar-ho dient que l'existència de l'ombra d'un arbre és enterament dependent de l'existència de l'arbre. En canvi, si a l'emissor no li interessa focalitzar el conjunt «arbre + la seua ombra», sinó solament l'ombra, pot recórrer a una altra construcció: *L'ombra que fa és molt fresca*. En aquest cas, només ens importa la sensació que sentim en la pell quan ens trobem en un lloc determinat (el qual no és, certament, dins de l'arbre). Un exemple real es troba unes línies més amunt, en el paràgraf anterior: la construcció *la seua existència*, on *seu = de l'habitació*. En efecte, l'existència de qualsevol entitat pot estar afavorida o perjudicada per unes altres entitats, però sembla evident que l'existència de qualsevol entitat física comença per dependre d'ella mateixa: de la seua cohesió interna.

Seguint avant en l'aplicació de la proposta anterior, podem dir que també és vàlida davant dels modificadors restrictius que, com hem vist en §1.5, Solà (1994: 148-149) anomena «subjectius» i «objectius» (relacionats d'alguna manera amb el subjecte i l'objecte directe respectivament). En efecte, els «subjectius» tenen repercussions causals sobre l'entitat posseïda (*Pere treballa i, per tant, fa un treball / el treball de Pere / el seu treball*), mentre que els «objectius» (tant els «efectuats» com els «afectats») reben conseqüències i, per tant, sembla que cauen fora de les entitats posseïdores (com ara quan algú usa un martell, *l'ús del martell*).

4.5.3. Limitacions teòriques de la proposta feta

Cal objectar, però, que l'argumentació que hem bastit en l'apartat anterior ha incorregut en el defecte metodològic d'ignorar absolutament la caracterització que hem proposat en §4.1 dels possessius («*de* de la restricció nominal + pronom definit»). De més a més, just en tenir en compte aquesta definició, tirarem per terra el raonament que hem elaborat. En efecte, si usem un martell i volem referir-nos a aquest esdeveniment amb el lexema nominal *ús*, podrem parlar de *l'ús*

d'aquest martell / l'ús d'ell o d'això; ara bé, com que en aquesta construcció hi ha justament la preposició *de* de la restricció nominal i un pronom definit (siga *ell* o siga *això*), haurem de concloure que la definició donada ens permet recórrer als possessius: *el seu ús*.

Vet ací que hem arribat a una contrarietat: la presència de dues definicions que són desitjables totes dues per la raó que cada una explica dades empíriques, però sembla que la causal no solament no deriva de la bàsica, sinó que, damunt, la nega. La manera de solucionar aquesta problemàtica és, primer que res, arregar dades empíriques populars fiables: saber com actua el poble pla, i també com ha actuat durant els darrers dos mil anys. En el cas que aquestes dades confirmassen l'emergència d'una noció més o menys semblant a la que hem introduït per mitjà de l'oposició «causa / efecte», podríem veure si és factible transformar una contradicció en una paradoxa per mitjà de la reflexió que farem tot seguit.

Tenint en els fonaments la noció «preposició *de* de la restricció + pronom definit», el poble hauria creat un valor semàntic nou que no partiria pas de la noció bàsica, sinó de les característiques que explicarem tot seguit. Hem comentat que els adjectius possessius són ben semblants als qualificatius locatius. Tanmateix, no són idèntics. Per exemple, les entitats posseïdores sovint poden canviar de lloc les entitats posseïdes i, per tant, la possessió no és exactament una localització física, que demana permanència en un lloc. Tanmateix, sí que podríem interpretar que la possessió és una «localització psíquica», i més tenint en compte que, en el desenvolupament del llenguatge, creem ben sovint el món psíquic partint de la codificació del món físic. Podem dir, doncs, que, si bé inicialment els adjectius possessius signifiquen només «*de* + pronom definit», finalment la llengua hauria creat un altre valor semàntic per mitjà d'agrupar opositivament els adjectius possessius amb els adjectius qualificatius locatius: tots serien locatius, però amb la distinció opositiva «físic / psíquic».

Cal dir que la hipòtesi anterior no solament no desdiu l'amplitud semàntica de la preposició *de* de la restricció, sinó que també és ben pròxima a la causa, no debades la ment té tant de poder, que finalment és l'agent que emmagatzema i buida dins d'ella mateixa, que posa i lleva en la memòria. Per una altra banda, la hipòtesi de la

dualitat «localització física / localització psíquica» explicaria la dada empírica sorprenent que, encara que els possessius no són aplicables als circumstants que indiquen origen (noció física: **eixit seu*), sí que són aplicables a alguna causa (que és una noció purament psíquica: *fet seu*).

4.6. *Conclusions sobre l'origen pronominal dels adjectius possessius*

He intentat demostrar que l'origen dels adjectius possessius en els pronoms definits («preposició *de* de la restricció + pronoms definits») comporta avantatges empírics universals i locals, i també teòrics (§4.1). En efecte, darrere de les propietats que tenen els possessius hi ha sovint les propietats que tenen els constituents que els defineixen.

Si passem del contingut semàntic (§4.1) al funcionament sintàctic (§4.2), em pareix que els beneficis que hem obtingut són més precisos. En realitat, el causant darrer de situar els adjectius possessius dins dels actualitzadors deu ser la vaguetat extraordinària que hi ha habitualment en la definició del funcionament sintàctic de la categoria nominal (modificadors restrictius qualificatius / actualitzadors, i modificadors predicatius). De més a més, l'anàlisi de totes les posicions en què poden aparèixer els possessius corrobora que són adjectius qualificatius (§4.3). Una vegada que hem aclarit per quines raons (necessàriament *qualitatives*) la posició bàsica dels adjectius possessius és la postnuclear, hem cercat quina és la causa que explica l'aparició pre-nuclear (*el seu llibre*), la qual, *quantitativament*, és la més important. Hem passat, doncs, de *constatar* posicions a *explicar-les*. Aquest pas de la constatació a l'explicació ens ha permès veure que els adjectius possessius no es troben sols en la llengua, ja que actuen com els adjectius qualificatius que situen en l'espai o en el temps l'entitat representada per la construcció nominal restringida en què es troben. Finalment, aquestes relacions teòriques no solament ens han fet adonar d'una diferència entre la nostra llengua i la castellana (*la dita casa / dicha casa*, §4.4.3), sinó que també ens han permès que compreguem les variacions d'ordenament que apareixen quan aquests adjectius es

troben davant del nucli (*les dites dues raons / les dues dites raons, els seus dos llibres / els dos seus llibres*, §4.3.5).

4.7. *Una observació metodològica sobre el grau de facilitat que hi ha en l'estudi dels adjectius possessius*

Abans de passar a l'estudi de qüestions que afecten la llengua comuna, podríem observar que l'estudi dels adjectius possessius és poc fàcil per cinc raons bàsiques. En primer lloc, no és fàcil per la raó que l'aclariment dels possessius demana que hàgem explicat prèviament molts altres conceptes. Per exemple, hem d'haver precisat si la noció «determinatiu» és semàntica o sintàctica; i, en el cas que siga sintàctica, si és una categoria o una funció; i, en el cas que siga una funció, quines propietats la defineixen. L'estudi dels possessius és difícil, en segon lloc, perquè en la definició dels possessius hi ha constituents que encara no hem aclarit (com ara el contingut semàntic de la preposició *de* de la restricció nominal), la qual cosa projecta, inevitablement, zones fosques sobre els possessius (en l'exemple anterior, el contingut semàntic dels adjectius possessius).

En tercer lloc, també pot dificultar l'estudi dels possessius el fet que es troben dins de l'evolució en què els adjectius qualificatius passen de l'anteposició a la posposició, la qual cosa no solament explica que en llengües com el català o l'italià siga fàcil que els parlants diguen *l'amic vostre* i *el vostre amic*, sinó que també permet d'entendre la dualitat romànica actual *el seu amic / un amic seu*. En quart lloc, també obstaculitza l'estudi dels possessius el fet que un dels trets definitoris (el sistema de pronoms definits) es trobe en un període de reestructuració. I, en cinquè lloc, l'estudi dels adjectius possessius pot topar amb el fet que, en les llengües romàniques, hi ha tres tipus diferents d'irregularitat (anteposició seguida de la supressió de l'article —l'italià *mio padre*—; només anteposició del qualificatiu —el català *el meu nebot*—; i creació d'una forma específica que equival a la fusió o síntesi de dos lexemes, l'article i l'adjectiu possessiu —*mon pare, mon père, mi padre, my father*—).

5. MÉS APLICACIONS DE LA TEORIA A LA LLENGUA COL·LOQUIAL: RETROCÉS DE LES FORMES CONTRACTES I DE LA FORMA LLUR

5.1. Reculada de les formes contractes

Després del camí que hem recorregut en la secció anterior, crec que no hi ha gaire a dir sobre la minva progressiva en l'ús de les formes contractes i de les formes sense article (com ara *nostra terra*, que Jané (1978: §221) ha tractat magistralment des del punt de vista de la normativa). La meua opinió és que el poble pla procura evitar les duplicitats i, davant de les dualitats *son carrer / el seu carrer* i *vostre carrer / el vostre carrer*, tots els nostres dialectes han tendit, unànimement, a eliminar les formes irregulars.³³ Des d'un punt de vista estètic, potser hi ha una pèrdua en la marginació de *mon / ton / son*, però entenc que, bàsicament, les llengües són ordre, lligam i eficàcia comunicativa, i, des d'aquest punt de vista, trobe que la llengua ha guanyat.

Cal dir, però, que l'observació anterior no implica que les formes contractes haurien de desaparèixer de la nostra vida. Els parlants cultes, certament, també han de conèixer les variants *mon-ton-son*, ja que apareixen sovint en la producció literària del passat i també en una part de la poesia contemporània. Si l'ensenyament mitjà de la llengua és eficaç, sabrem fer que els alumnes aprenguen tota una sèrie de propietats lingüístiques que s'usen poc o gens en la llengua col·loquial dels nostres dies i que convé conèixer per entendre bé la llengua culta actual o del passat (i també per aconseguir una llengua més genuïna i no tan dependent). Ben mirat, convé afegir a l'objectiu anterior l'observació que la llengua culta no hauria d'anar per davant de la llengua col·loquial. Si les formes *mon-ton-son* es diuen amb uns quants noms,

33. Vet ací un altre detall a afegir a aquells que demostren que la nostra llengua encara té un lligam intern important, malgrat les condicions socials tan adverses en què viu. He esmentat un parell més de dades empíriques (i la concepció general de Fabra) en Saragossà (1997: 217 i 264), i seria fàcil incrementar-les, com ara el retrocés del pretèrit perfect anomenat simple (*anà*) a les comarques valencianes centrals i a les Valls del Vinalopó, tot i la inexistència de la forma perifràstica en castellà (*va anar*); o una construcció que hem esmentat en §4.4.3, *un altre*, la qual els infants aprenen i diuen amb una gran facilitat.

no hi ha per què bandejar aquests usos (*son pare, sa tia, ma casa*). De fet, en alguna obra publicada a Barcelona es respira una espècie d'animadversió contra les formes contractes, cosa de la qual crec que no podem guanyar res i sí que podem perdre. Al capdavant, l'ús actual de les formes contractes en facilita l'aprenentatge, i només per això ja valdria la pena protegir la situació dels nostres dies.³⁴

On hi ha més a exposar és en aquelles llengües que han tingut una evolució inversa a la nostra (el castellà, el francès, l'anglès): existència de dues formes d'adjectius possessius, les unes per a l'ús general, i les altres per a aquell ús particular en el qual, amb la propietat accidental qualitativa que indica l'adjectiu possessiu, n'hi ha prou perquè el receptor trobe la referència exacta de la construcció nominal restringida. Potser la raó més bàsica que explica la situació d'aquestes llengües és que els seus parlants han preferit tindre un sistema morfològic doble (*my / mine, mi / mio, mon / mien*) a canvi del benefici d'estalviar-se una síl·laba (la de l'article) (fr.: *mon / le mien*; angl. *my / the mine*) o dues (cast.: *mi / el mío*) en aquell ús dels adjectius possessius que és més freqüent, el que és determinatiu pel context de la comunicació.

5.2. *Una qüestió paradoxal: la forma llur*

5.2.1. *La regularitat aparent de la forma llur*

Si passem a reflexionar sobre la forma *llur*, convindrà que comencem per dir que l'actuació de les nostres gramàtiques fa pensar que

34. Convindria veure si el prejudici que s'ha format a Barcelona contra les formes contractes és una conseqüència d'observar una part només de l'obra de Fabra. En §2.2, hem comentat que l'actuació d'aquest lingüista davant de les formes dels adjectius possessius és francament positiva, ja que va criticar la separació entre la llengua col·loquial i la llengua culta mentre va existir, i va canviar d'actitud quan va cessar la separació. En canvi, si després de 1940 hom llegia les gramàtiques de 1898 i de 1918 sense tenir en compte la variació que s'havia produït en la llengua culta (i en l'actuació de Fabra 1956), hi havia el perill de caure en repeticions que, per la raó que ja no tenien fonament empíric, eren negatives per a la llengua. Ací tenim un exemple de com d'important és argumentar cada actuació de la normativa, ja que l'absència de fonamentació, a més de comportar sempre la formació de dogmes, pot desembocar en l'aparició de prejudicis que, en compte d'ajudar la llengua, en realitat la perjudiquen.

aquesta forma és profundament regular, cosa que podria ajudar a entendre que la majoria dels nostres gramàtics siguen partidaris de recuperar-la plenament (§1.3). En efecte, hom parla d'«un posseïdor» i de «diversos posseïdors», concepció que implica que, davant de les dualitats *meu / nostre* i *teu / vostre*, bé que haurem d'esperar dues formes diferents més: *seu / llur*. El paral·lelisme és perfecte, i la pèrdua de *llur* dóna, segons aquesta concepció, una estructura desequilibrada, defec-tuosa, coixa, lletja: rebutjable.

Ara bé, aquest panorama tan simple i perfecte té un obstacle ini-cial en la pedagogia. En efecte, Jané ha comentat en diversos llocs «la recalitrant insistència» a usar *llur* malament (1973 II: 12; 1977-1980: §66 i §646), i, tenint en compte que la teoria i la pedagogia no poden estar renyides, podríem sospitar si no hi haurà algun error en la concepció *meu-nostre / seu-llur*. Tot seguit intentarem verificar aquesta sospita. D'una manera més concreta, mirarem de demostrar que la proposta «un posseïdor / diversos posseïdors» s'assenta damunt de propietats teòriques que no són pertinents i, consegüentment, el re-sultat a què porta no és tampoc pertinent. Seguirem dos camins units, el segon dels quals és, a més del decisiu, molt simple.

5.2.2. *Les nocions «gènere» i «nombre» i els adjectius*

Els adjectius possessius són adjectius i, per tant, es comporten com la majoria dels adjectius: concordant en gènere i en nombre amb el nucli nominal a què es troben subordinats. Aquesta concepció (que es troba ben estesa) implica que els trets de gènere i de nombre són propis del nom, i no de l'adjectiu, el qual només els té perquè el seu nucli nominal li'ls passa. La proposta anterior permet comprendre la dualitat empírica que hi ha en l'oració *És una persona de molt poques paraules*. En efecte, els mots *molt* i *poc* són exactament iguals des d'un punt de vista sintàctic (dos adjectius quantitatius o actualitzadors). De més a més, des d'un punt de vista semàntic pertanyen al mateix grup (dos adjectius quantitatius indefinits). Ara bé, en la construcció esmentada tenen una forma diferent per la raó que *poc* depèn del nom *paraules*, i el fet que aquest lexema nominal siga femení i es trobe en plural, provoca que es propaguen aquestes característiques al seu su-

bordinat adjectival: *poques paraules*. En canvi, l'adjectiu *molt* depèn del lexema adjectival *poc* i, com que aquest adjectiu no té inherentment ni gènere ni nombre (com qualsevol adjectiu), doncs no pot propagar res al seu subordinat: *molt poques paraules*.

5.2.3. *Una propietat impròpia: el nombre de seu / llur*

A la vista de la propietat que els adjectius no tenen ni gènere ni nombre com a tret propi, ens hauríem de preguntar per quina raó hi hauria dos adjectius, *seu* i *llur*, que es diferenciarien precisament per una *propietat impròpia* dels adjectius, el nombre: un sol posseïdor contra diversos posseïdors. En realitat, ací hi ha una característica que hem comentat en §4.1.2: quan les gramàtiques estudien els adjectius possessius, sovint hom no té en compte que aquestes paraules són adjectius i, com a conseqüència, intenta caracteritzar els adjectius possessius assignant-los una propietat que té qualsevol adjectiu. Vet-ho ací en les primeres paraules que diu Cordin (1988: 605): «I pronomi possessivi, come i corrispondenti aggettivi, assumono forme diverse in funzione del possessore e in funzione dell'oggetto posseduto» (la cursiva és meua). Davant d'aquesta descripció, podríem objectar que, si diem les dues oracions de (20) tal com hi són escrites:

- (20) a. Jo llegiré aquest llibre, i tu llegiràs aquell
b. Jo llegiré les teues novel·les, i tu llegiràs les meues

no és per cap especificitat teòrica dels adjectius possessius *teu* i *meu* (20b), sinó per la propietat general que els adjectius tenen concordança de gènere i de nombre, i els noms «demostrats» (20a) i «posseïts» (20b) són, respectivament, masculí singular (*llibre*) i femení plural (*novel·les*), la qual cosa comporta *aquest llibre i aquell* (20a) i *les teues novel·les i les meues* (20b).

Per tal d'aclarir la paradoxa que els adjectius possessius *seu* i *llur* es distingirien per una propietat impròpia dels adjectius, el nombre, algú podria apel·lar a la proposta que hem defensat en aquest treball: la hipòtesi que els adjectius possessius es defineixen per mitjà dels pronoms definits. Realment, com que els pronoms són lexemes no-

minals segons la concepció que vaig defensar en el *Colloqui* de Frankfurt am Main (SARAGOSSÀ, 1996), i en els noms sí que hi ha la distinció de nombre, haurem de concloure que el contingut semàntic dels adjectius possessius implica el nombre. Ara bé, aquest nombre és el del posseïdor (*tu* i *jo* en l'oració de (20b), no pas el de l'entitat posseïda (*novel·les* en 20b).

En realitat, cal dir que és ací, en l'origen pronominal dels adjectius possessius, on es troba la prova més contundent contra la pertinència de l'existència de la forma *llur*. En efecte, sense negar una propietat sintàctica bàsica (que el nombre no és un tret inherent de l'adjectiu, i que, vinguen d'on vinguen, els adjectius possessius són adjectius), i sense caure en la confusió enorme de superposar el nombre del posseïdor (que és un tret pertinent dels adjectius possessius) i el nombre de l'entitat posseïda (que no és un tret pertinent dels adjectius possessius), si resulta que els possessius deriven dels pronoms definits, haurem de concloure que hi haurà tants adjectius possessius com pronoms definits. Vet ací, doncs, que ens hem de preguntar quants pronoms definits tenim en la nostra llengua, qüestió a què ens encararem tot seguit.

5.2.4. Definició dels pronoms definits. Quantitat que n'hi ha

Si volem actuar adequadament (és a dir, científicament), haurem de dir que tindrem tants pronoms com diguen les definicions que aportem. Sense definicions, no hi ha realment teoria; i, sense teoria, no hi ha ciència. Fa molt de temps que hom ha observat que *nosaltres* no pot ser el plural de *jo*, atès que en un acte comunicatiu només pot parlar una persona si volem entendre'ns (que és una finalitat bàsica del llenguatge). No puc entrar ací en una discussió sobre la definició dels pronoms definits, i em limitaré a exposar la proposta que hi ha en el *DGLC*, que trobe notablement correcta.

Les gramàtiques (i alguns diccionaris, com ara el de l'Acadèmia del castellà) solen parlar, certament, de tres «persones gramaticals», les quals podrien aparèixer en singular i en plural. En total, doncs, sis «persones». Tanmateix, els diccionaris no contenen sis entrades, sinó solament cinc: *jo*, *tu*, *ell-ella*, *nosaltres* i *vosaltres*. La raó d'aquesta discrepància és que *ells* i *elles* són el plural de *ell* i *ella*, i, com a conse-

qüència, són el mateix lexema, exactament com es considera que *porta* i *portes* són la mateixa paraula. En canvi, *nosaltres* no és el plural de *jo*: «És el pronom personal de primera persona del nombre plural, amb què es designen dues o més persones entre les quals hi ha el qui parla». Vet ací que aquest pronom només ha de satisfer dues condicions teòriques: abastar una pluralitat de persones i incloure l'emissor. L'altra persona o persones pot ser el receptor, els receptors, una part dels receptors, una persona (o més d'una) afectada per *ell*, o tot plegat.³⁵

El pronom *vosaltres* és més simple perquè inclou més poques possibilitats, però és més complex en el sentit que pot ser el plural de *tu*, com va explicitar Fabra en la primera part de la seua proposta: «Pronom personal amb què designem col·lectivament les persones a qui hom parla o entre les quals hi ha aquell o aquells a qui hom parla, però no el qui parla». En la segona part d'aquesta definició dual (que podria ser la causa darrera que haja impedit l'aparició de la forma de plural *tuns* —o *tus*—), hi ha dues condicions: pluralitat i exclusió de l'emissor (que es troba inclòs en *jo* i en *nosaltres*).³⁶ Diguem de passada que les dues definicions de *vosaltres* justifiquen dues actuacions empíriques diferents, la de les llengües romàniques i la de l'anglès: el fet que un dels continguts semàntics de *vosaltres* siga «tu + tu + tu...» possibilita que una llengua tinga una sola paraula per a representar *tu*

35. Davant de la descripció que hem fet, podríem deduir que el pronom *nosaltres* és el darrer que hem de definir, ja que inclou tots els altres en aquestes quatre possibilitats:

- 1) «jo + tu»;
- 2) «jo + ell / ella / ells / elles»;
- 3) «jo + tu + ell / ella / ells / ells»;
- 4) «jo + vosaltres / una part de vosaltres + ell / ella / ells / ells»

Tanmateix, a la pròxima nota comentarem que el pronom *vosaltres* és descomponible en «tu + ell / ella / ells / elles» i, per tant, podríem eliminar-lo de la descripció anterior. Diguem-ho més clarament: la teoria que hem exposat no obliga a canviar l'ordre en què s'han estudiat tradicionalment els pronoms definits (*jo*, *tu*, *ell*, *nosaltres* i *vosaltres*).

36. El pronom *vosaltres* inclou aquestes tres possibilitats:

- 1) «tu + tu + tu... (tots els receptors o una part)»;
- 2) «tu + ell / ella / ells / elles»;
- 3) «tu + tu + tu... + ell / ella / ells / elles»

Davant d'aquestes descripcions, podríem observar que, atès que *vosaltres* es defineix per mitjà dels pronoms *tu* i *ell*, podríem substituir-lo en la definició de *nosaltres*.

i *vosaltres*, com ara el *you* de l'anglès; però el fet que *vosaltres* també pot significar «tu (+ tu...) + ell-a-s-es» permet la creació d'una paraula diferent, que és la situació de les llengües romàniques (*tu-vosaltres*).

Davant del camí que hem seguit en els dos últims paràgrafs, podem concloure que les definicions del *DGLC* corroboren l'actuació dels diccionaris, els quals afirmen implícitament que, ultra els pronoms *açò-això-allò*, hi ha solament cinc pronoms definits.³⁷ Per una altra banda, aquesta proposta teòrica sobre els pronoms definits justifica la quantitat de pronoms reflexius febles que tenim. En efecte, mentre que a les parelles *jo-nosaltres* i *tu-vosaltres* els corresponen formes reflexives diferents (*em / ens* i *et / us* respectivament), s'esdevé que a les quatre formes pronominals *ell-ella-ells-elles* els correspon una sola forma reflexiva (*es*), no debades en el primer cas hi ha quatre lexemes diferents, mentre que darrere de les formes *ell-ella-ells-elles* hi ha el mateix lexema.

I bé, si només tenim cinc pronoms definits, haurem de concloure que la quantitat regular d'adjectius possessius serà cinc: exactament els que té una gran part de la nostra llengua (*jo-meu, tu-teu, ell-a-s-es-sen, nosaltres-nostre* i *vosaltres-vostre*).³⁸ De més a més, podríem notar que la teoria no solament justifica l'actuació de la major part del català

37. En la definició dels pronoms definits, el camí del *DGLC* només demana dues matisacions importants: el fet que no convé definir el pronom *ell* per mitjà de l'expressió «aquell de qui es parla», ja que l'emissor també pot parlar d'ell mateix i del receptor; per una altra banda, l'ús del pronom *ell* demana que el receptor sàpia a quina persona l'aplica l'emissor. Pel que fa a la primera matisació que hem fet davant del *DGLC*, podem afegir que el pronom *ell* es defineix per exclusió: pot indicar qualsevol persona que no siga l'emissor ni el receptor o receptors. Aquesta concepció es troba implícitament en la proposta del *DIEC*:

ell: Mot amb què es designa la persona que, participant o no en la conversa, no participa en el diàleg entre els interlocutors. (*DIEC*)

En aquesta definició, convé objectar que la paraula *diàleg* és sinònima de *conversa* (com diu l'entrada *diàleg* del *DIEC*: «conversa entre dues o més persones»). Doncs bé, si eliminem aquest destorb i ajuntem les dues matisacions que hem introduït, en quedaria la proposta següent:

ell: Pronom definit que pot designar qualsevol persona o persones que satisfacen les condicions següents: que no siguen ni l'emissor ni el receptor o receptors; i que siguen conegudes del receptor per mitjans dítctics o anafòrics.

38. La majoria d'exposicions donen l'ordre *meu, teu, seu, nostre* i *vostre* (més *llur*, si hom l'inclou), però també pot aparèixer aquest altre: *meu, nostre, teu, vostre, seu* (T. BADIA, 1994: 175), producte de la concepció que acabem d'analitzar («tres persones en singular i en plural»).

colloquial davant dels adjectius possessius. En efecte, a aquest avantatge empíric podríem afegir un segon avantatge, en aquest cas pedagògic: el fet que ara ja podem explicar la paradoxa que als parlants els costa molt practicar el *llur*, no debades la incorporació d'aquest adjectiu no comporta cap simplificació, sinó tot al contrari: una irregularitat, i la presència d'irregularitats *sempre* complica el sistema lingüístic.

5.2.5. *Pronoms definits i adjectius possessius en italià, en anglès i en francès*

Si observem les llengües de l'entorn que tenen formes d'adjectius possessius que distingeixen un sol posseïdor i diversos posseïdors, trobarem ben sovint que hi ha dades molt significatives en les formes del sistema pronominal. Com ara, en italià no hi ha la regularitat morfològica que tenim nosaltres, ja que, en els tercers pronoms definits, el plural no solament no deriva del singular (*lui* i *lei*, «ell» i «ella» respectivament), sinó que, damunt, el plural té la mateixa forma (*loro*) que el tercer adjectiu possessiu quan hi ha més d'un posseïdor. Això és, la forma *loro* no solament significa «ells» i «elles», sinó també «d'ells» i «d'elles».

La situació de l'anglès és encara més clara. En efecte, davant de les quatre formes que té aquesta llengua en l'expressió del tercer pronom definit (*he, she, it, they*), també hi ha, en el tercer adjectiu possessiu, les quatre formes corresponents: *he* (que té la forma subordinada *him*) / *his* («ell / d'ell»), *she* (que té la forma subordinada *her*) / *her* («ella / d'ella»), *it* / *its* («això –entitats no humanes– / d'això») i *they* / *their* («ells-elles-això / d'ells-d'elles-d'això»). Potser val la pena remarcar un tret que apareix tant en italià com en anglès: el fet que una mateixa forma pot representar un pronom definit i un adjectiu possessiu (*loro, her*), tret que, com veurem de seguida, també apareix en francès. Primer, però, podríem representar gràficament les dades anteriors:

(21) *Pronoms definits i adjectius possessius. Comparació entre el català, l'italià i l'anglès*

	<i>català</i>	<i>italià</i>	<i>anglès</i>
Pronoms definits	<i>ell</i>	<i>lui, lei / loro</i>	<i>he / she / it / they</i>
Adjectius possessius:	<i>seu</i>	<i>suo / loro</i>	<i>his / her / its / their</i>

Seguint avant pel camí en què ens trobem, Emili Casanova m'ha observat que el francès representa l'objecte indirecte en plural per mitjà de la mateixa forma que usa el tercer adjectiu possessiu quan hi ha més d'un posseïdor, *leur*. Convindria veure si aquesta coincidència formal ha tingut alguna repercussió en el manteniment del possessiu *leur* (*Ne leur dites rien / Leur langue*). Concretament, podríem tenir en compte que una característica romànica és la possibilitat d'aplicar els pronoms febles d'objecte indirecte als modificadors restrictius qualificatius de l'objecte directe (*Li ha embrutat els pantalons*). En efecte, aquest ús dels pronoms *li / els* equival ni més ni menys que a la definició dels possessius en què hem treballat (*li = d'ell-d'ella*, «de de la restricció + pronom definit»; en l'exemple anterior, *Ha embrutat els pantalons d'ell o d'ella*). Complementàriament amb l'actuació francesa, els nostres avantpassats medievals, després de transformar l'antiga forma pronominal *lur* en *los / els* (*Lur portí un cavall / Los portí un cavall*), degueren tendir a perdre la forma homòfona *llur* (o quasi homòfona, amb la mateixa diferència que hi ha en la dualitat *ell / el*: *Ell sí que ha vingut, però no l'he vist*). Vet-ho ací resumit:

(22) *Pronoms d'objecte indirecte i adjectius possessius. Comparació entre el francès i el català*

Actuació del francès:	<i>lui / leur</i> → <i>leur</i>	<i>Ne leur dites rien / Leur langue</i>
Actuació inicial del català:	<i>li / lur</i> → <i>llur</i>	<i>No puc portar-lur el cavall / Llur cavall</i>
Actuació consegüent a la pèrdua de <i>llur</i> :	<i>li / los</i> → <i>seu</i>	<i>No puc portar-los el cavall / El seu cavall</i>

5.2.6. *Sobre les causes més bàsiques que degueren afeblir l'ús de llur*

Hem arribat al resultat que el sistema regular és el del llatí de fa 2000 anys o el de la major part del català actual, i no el de l'italià o el del francès, ni menys encara el de l'anglès, que conté quatre formes (*his / her / its / their*) malgrat que els adjectius qualificatius anglesos són invariables en general. Aquestes llengües (sobretot l'anglès) tenen, com a conseqüència de la irregularitat, una morfologia dels possessius més complicada que la nostra o la llatina (sobretot l'anglès). Si,

en un període de la història, la forma llatina *ILLORUM* (que equival a «*de* + pronom definit *ILLE*», cosa gens casual, no cal dir-ho) va donar *llur* a causa de la desaparició dels pocs casos que quedaven en el llatí de fa dos mil anys, podria ser per l'aparença dels adjectius possessius, que, mirats superficialment, fan pensar en les parelles *meu / nostre* i *teu / vostre*. En aquestes paraules, com que hi ha formes radicalment diferents per a la possessió del *jo* i del *jo* plural (expressió que considere diferent de *jo en plural*),³⁹ i del *tu*, del *tu* plural i del *tu* en plural, bé que es podia crear la parella *seu / llur* per a l'expressió de la possessió de l'*ell* i de l'*ell* en plural.

Ara bé, aquest panorama no és realment homogeni, ja que, com acabem d'exposar, l'única forma de plural lingüístic (no referencial) és *ell / ells*; la parella *tu / vosaltres* participa en una definició de *vosaltres* de la pluralitat de *ell / ells*, i en l'altra definició participa de l'absència de pluralitat que hi ha en *jo / nosaltres*. De més a més, aquest panorama heterogeni devia tenir un adversari realment potent. En efecte, si

39. La pluralitat lingüística és una noció diferent de la pluralitat referencial, ja que en la pluralitat lingüística hi ha repetició de membres d'una espècie (*porta + porta (+ porta...)* = *portes*) o d'una subespècie (*porta de fusta + porta de fusta (+ porta de fusta...)* = *portes de fusta*), que és el fonament dels nombres (*u* —singular—, *dos tres...* —plural—). En canvi, la pluralitat referencial només implica l'existència de més d'un objecte. Resulta, doncs, que la pluralitat lingüística sempre comporta pluralitat referencial, però el contrari no és cert. Realment, si hi ha dos perols, també hi ha dos objectes; però si hi ha una cassola i un perol, no hi ha pas pluralitat lingüística (*de perol* o *de cassola*), encara que sí que hi ha pluralitat referencial (dos objectes). Podríem veure si una de les causes de les afirmacions poc clares que hom ha fet sobre *nosaltres* és haver-nos guiat per la pluralitat referencial. En efecte, *nosaltres* és un plural des del punt de vista referencial, però no és el plural de *jo* (= «*jo + jo...*»), atès que en un moment d'una comunicació lingüística (que és on realment es manifesta el llenguatge) només és possible un emissor. En realitat, si el pronom *nosaltres* no pot ser el plural de *jo*, el fet d'anomenar-lo «pronom personal de primera persona del plural» ens pot menar fàcilment a vacil·lacions i a errors, inconvenients que no es produirien si usàvem les expressions *pronom definit quart* (*nosaltres*) i *pronom definit cinquè* (*vosaltres*). Encara que, ben mirat, la terminologia tradicional també té un bon avantatge: que pot representar la propietat que els tres pronoms definits bàsics són *jo*, *tu* i *ell-a-s-es*, ja que els altres dos, *nosaltres* i *vosaltres*, es defineixen per mitjà dels tres primers. És ben factible, per tant, que continuem usant la terminologia tradicional, encara que, això sí, eliminant la paraula confusionària *persona* (tal com ja ha fet el DIEC) i explicitant que la pluralitat és només referencial en el cas de *nosaltres*, propietat extensible a una de les dues definicions de *vosaltres*. A la resta de l'article, anomenaré els pronoms definits referint-me a l'orde de la teoria: *jo* = primer pronom definit; *tu* = segon pronom definit; etc.

els parlants «saben» que els adjectius possessius provenen dels pronoms definits,⁴⁰ aleshores és comprensible que una part dels nostres avantpassats tendissen a usar una sola forma adjectival, *seu*, per dues raons: en primer lloc, perquè era la correspondència d'un sol pronom, *ell*; i, en segon lloc, perquè les quatre formes que admet la combinació *de + ell* (*d'ell, d'ella, d'ells, d'elles*) són el producte de dues nocions, el gènere i el nombre, que no són pròpies de la categoria adjectival. Aquesta força regularitzadora (que actuava en tot l'àmbit romànic) deu ser la causa que va anar provocant l'aparició de *seu* per *llur* ja en èpoques primerenques de l'Edat Mitjana. Finalment, amb l'esperó de la desaparició del pronom feble *lur*, el sistema que és regular des del punt de vista teòric i que és més simple des del punt de vista morfològic (a cinc pronoms definits corresponen cinc adjectius possessius) ha eliminat, en la major part de la llengua, el sistema que és irregular i, com a conseqüència, és més complex.⁴¹⁻⁴²

5.2.7. Una reflexió sobre la normativa

Des del punt de vista de la normativa, l'aparent irregularitat del sistema de cinc adjectius possessius (*meu / nostre, teu / vostre, seu*) deu ser un dels dos factors bàsics que ha impulsat molts gramàtics nostres

40. L'afirmació que els parlants saben que els adjectius possessius provenen dels pronoms definits es fonamenta en dades empíriques, com ara les quatre següents: el retrocés general *seu* → *d'ell-a-s-es* i l'eixamplament valencià *nostre* → *de nosaltres* i *vostre* → *de vosaltres*; les quatre parelles angleses que corresponen a les formes del tercer pronom definit (*him / his, her / her, it / its, they / theirs*); l'aplicació dels possessius fora de la possessió (*davant seu / d'ell, carta escrita seua / d'ell*); i l'aplicació a construccions sintàctiques oracionals (que comporten el pronom això: *Hacer una cosa en su momento*).

41. Potser a la València del segle xv hi hagué una reacció culta contra el retrocés de *llur*, ja que Coromines informa que hi ha algun *llur* mal usat en textos valencians populars del xv, com aquest d'un sermó de sant Vicent Ferrer: «Quan mor una persona e va a infern per la llur mala vida que ha tenguda» (*DECLC*, V, 310-b, 7-8). Una manera simple d'explicar aquests usos és per ultracorrecció: suposar que *llur* hauria retrocedit molt en el valencià col·loquial del xv, i, davant de la reposta culta, els escriptors de formació escassa (o estant cansats o distrets) podien usar la forma *llur* no solament quan tocava, sinó encara quan calia usar *seu*.

42. Encara que *ILLORUM* i *CUIUS* siguen dos genitius i el segon siga anomenat «relatiu possessiu», supose que la desaparició de *CUIUS* s'ha d'explicar enterament des de l'estudi de l'evolució del sistema de relatiu de les llengües romàniques.

a defensar la forma *llur*. L'altre factor bàsic deu ser el resultat que la pèrdua de *llur*, damunt de ser irregular aparentment, ens apartava de l'italià, del francès i de l'anglès, alhora que ens acostava al castellà. Si la irregularitat de *meu / nostre, teu / vostre i seu* fos certa, jo també seria partidari que la llengua culta miràs de recuperar la forma *llur*. Però quan l'evolució que ens ha fet coincidir amb el castellà regularitza i simplifica la llengua, crec que l'hem d'acceptar. Dins de la llengua tradicional (tradicional i viva molt sovint) hi ha una infinitat de trets fonètics i morfològics, semàntics i sintàctics, derivatius i compositius, que ens diferencien del castellà,⁴³ i trobe que és ací on cal que l'Institut d'Estudis Catalans en particular i els lingüistes i els professionals de la llengua en general, pressionem per tal que la situació social dominant que té el castellà no vaja esborrant trets diferencials nostres.

En realitat, hauríem de veure si la marginació de *llur* no solament és coherent amb l'evolució pronominal *lur* → *los*, sinó encara amb la tendència a afeblir l'ús dels possessius (*Això és d'ells*), cosa que deu contribuir a posar al descobert el fons postís de *llur*.

6. CONCLUSIONS GENERALS

6.1. *Fabra davant dels adjectius possessius: una actuació notablement coherent*

A l'hora de traure les conclusions generals, voldria subratllar un fet que ha quedat un miqueta diluït en el cos de l'article: l'actuació de Fabra (§2.1). En efecte, en el camí d'aquest lingüista hi ha dos mèrits que convé destacar, l'un teòric i l'altre empíric. El mèrit teòric és que, deixant de banda la gramàtica de 1898, Fabra no va reproduir l'actuació dels lingüistes castellans, francesos i anglesos, sinó que va fer una descripció dels adjectius possessius que en general correspon a la llengua catalana (alhora que, des del punt de vista teòric, és més coherent que el camí d'aquells lingüistes que volen fer prevaldre les formes contractes, §4.2.1 i §4.3.2). Realment, un contrast entre el camí meto-

43. Vegeu la n. 33 com a indicatiu.

dològic de Fabra i el d'aquells treballs catalans que s'han publicat en els últims vint anys, donaria com a resultat que la proposta fabriana és més simple i més coherent que no diverses de les actuals.

Com hem comentat en §2.2, aquest mèrit teòric (i patriòtic) és molt possible que no estiga deslligat del mèrit empíric: la defensa de la llengua col·loquial. Ben mirat, en una època en què els grans escriptors (com ara Jacint Verdaguer) preferien quasi sempre les formes contractes (*DECLC*, VII, 884-a, 44-45) i potser per això hi havia algun lingüista que les destacava (*PAR*), i en una època en què aquestes formes irregulars encara es devien usar més o menys en una part de la llengua col·loquial,⁴⁴ Fabra es va posar amb decisió al costat d'una evolució que simplificava la llengua, per molt que això pogués doldre als defensors de formes que al capdavall no són necessàries.

Potser algú podria sospitar que la defensa de les formes regulars no devia tindre més finalitat que remarcar una diferència amb el castellà. Hi ha, però, una actuació de Fabra que impossibilita una tal sospita: el distanciament que aquest lingüista va introduir davant de l'adjectiu *llur* (§1.3), tot i que la pèrdua d'aquesta forma dels adjectius possessius ens separava de l'italià o del francès i ens feia coincidir amb el castellà. Davant d'aquestes dades, hem de concloure que Fabra no podia estar separant-se del castellà (preferència per les formes plenes) alhora que s'hi acostava (marginació de *llur*). El mòbil d'aquest lingüista degué ser en els dos casos la defensa de la llengua col·loquial, que és un criteri bàsic en la seua concepció de la normativa.⁴⁵

6.2. *Un principi metodològic bàsic: anar per un sol camí*

Quan u comença a investigar un objecte d'estudi, normalment veu moltes característiques. Ara bé, a mesura que intentem relacionar aquestes característiques per aprofundir en la comprensió o explica-

44. En valencià n'hi ha restes. Per exemple, en el Camp de Morvedre es pot sentir que *X està en son punt* (com ara l'arròs), substituït progressivament per *l'arròs està en el punt* (el punt que correspon o és adequat per a un bon arròs).

45. En Saragossà (1997), he intentat demostrar que el paper de la llengua parlada en la ideologia de Fabra és fonamental.

ció de l'objecte d'estudi, s'esdevé en general que la importància de les característiques observades varia molt, ja que poden pertànyer a un d'aquests quatre grups:

- 1) Hi ha característiques que resulten ser bàsiques per a arribar a les propietats inherents dels conceptes implicats. Lògicament, aquestes característiques són les que més interessen.
- 2) N'hi ha unes altres que són derivacions o efectes de les bàsiques i, per tant, són secundàries.
- 3) En tercer lloc, n'hi ha que no són pertinents i, com a conseqüència, les hem d'eliminar.
- 4) Finalment, també és possible que ens hàgem fixat en característiques que no existeixen realment i que, per tant, són aparents o errònies.

Per una altra banda, opine que l'eclecticisme és ben necessari, ja que per ací i per allà podem trobar propostes i intuïcions ben importants. L'eclecticisme només demana que no ajuntem concepcions heterogènies o contradictòries, car la proposta final en què s'ha de comprometre un investigador ha de ser homogènia i coherent i, per tant, *única*.⁴⁶ Aquest article ha intentat practicar el camí anterior, i tot seguit posaré un exemple de cada possibilitat (propietats bàsiques, secundàries, no pertinents i errònies), i també una manifestació de la condició de la unitat teòrica.

Seguint la proposta implícita de Rafel (1969: 179-181), hem agafat com a tret inherent dels adjectius possessius el fet de ser paraules que provenen de la construcció «*de* de la restricció nominal + pronom de-

46. Un exercici interessant és aquest: relacionar les sis parts tradicionals de la Lingüística (sintaxi, semàntica, morfologia, formació de paraules per derivació i per composició, retòrica i fonètica) amb la proposta de Saussure (signe lingüístic més relacions paradigmàtiques i relacions sintagmàtiques) i la dualitat (de tant d'èxit) «*fonema*–unitat mínima no significativa / *morfema* o *monema*–unitat mínima significativa». Ací em limitaré a observar que la darrera concepció conviu amplament amb la de la tradició europea (amb inclusió d'una part de la lingüística catalana dels últims vint anys), cosa que comporta que aquestes dues propostes haurien de ser no solament compatibles, sinó encara homogènies. Si algun lector vol seguir avant, podria fer-se preguntes com aquestes dues: quines són les unitats significatives de la sintaxi, i quin és aquest significat; i com compaginem la morfologia tradicional (estudi de la forma de les paraules) amb la morfologia de l'altra concepció (estudi dels morfemes o unitats mínimes significatives).

finit», hipòtesi que subsumeix una part de la informació que solen donar les gramàtiques: *seu = d'ell (DGLC)*; els adjectius possessius també es podrien anomenar «personals» (FABRA); dir *amic d'ell* és dir les coses pel seu nom (BADIA); etc. En canvi, no és gens bàsica la propietat de la concordança (§4.1.2 i §5.2.3). En efecte, els adjectius possessius són, com diu el seu nom, adjectius i, *com a conseqüència*, concorden en gènere i en nombre amb el nucli nominal de què depenen. Ens trobem, doncs, amb una propietat derivada del fet que les paraules que hem tractat són adjectivals i, per tant, no és gens específica del concepte «adjectiu possessiu».

Un exemple de propietat no pertinent es troba en la determinació. Des d'un punt de vista *quantitatiu*, els adjectius possessius apareixen sobretot en construccions nominals determinades, propietat numèrica que, unida a l'existència de formes possessives necessàriament determinadores (*mon / ton / son*), ha portat molts lingüistes a associar els adjectius possessius amb la determinació. Aquest camí teòric seria ben correcte si hom hagués *explicat* per quines raons teòriques no és necessari que els adjectius possessius apareguen en construccions nominals determinades. La generalitat, no cal dir-ho, és un principi metodològic bàsic de la ciència. El trajecte que hem fet és justament l'invers de l'anterior: en primer lloc, seguint el camí de Fabra (1891, 1918, 1956) hem caracteritzat els adjectius possessius sense recórrer a la determinació; i, en segon lloc, hem mirat d'explicar el fet quantitatiu de la freqüència de la determinació (§4.3 i §5.1).

Com a exemple de propietat errònia podríem esmentar la col·locació dels adjectius possessius dins dels adjectius actualitzadors, efecte d'unes altres actuacions errònies o defectuoses: prendre com a bàsiques i regulars unes formes possessives molt irregulars (anteposició i fusió de dos lexemes); i definir l'actualització (o «determinació», o «especificació») de manera poc pertinent i coherent, cosa que provoca que les definicions no siguin operatives. Vet ací, doncs, que una propietat no pertinent (associar els possessius amb la determinació) ens ha impulsat cap a una propietat errònia (col·locar els adjectius possessius entre els actualitzadors). En realitat, quan hem entrat en un camí equivocat i seguim avant, és molt fàcil empitjorar, com en el cas d'ara (o en l'intent de dividir un concepte que encara no hem definit, §3).

Finalment, podríem esmentar, com a exemple d'anar per més d'un camí, la definició dels pronoms definits: mentre que les gramàtiques solen parlar de sis «persones» (1a, 2a i 3a en singular i en plural), els diccionaris només inclouen cinc entrades (§5.2.4). Lògicament, cada camí té conseqüències diferents. En aquest cas, les sis «persones» justifiquen la forma *llur*, mentre que la quantitat de cinc pronoms definits redueix aquesta forma a la marginació de l'excepcionalitat. Realment, no és possible que una teoria vaja alhora per dos camins i, per tant, un dels dos ha de ser incoherent (o tots dos: els errors no tenen límits, diversament dels encerts). En el cas dels pronoms, hem mirat de demostrar que les definicions del *DGLC* exclouen el camí de les sis «persones» (§5.2.4 i §5.2.6). En realitat, analitzant la noció del nombre (§5.2.3) ja hem vist que la dualitat *seu / llur* no podia ser regular. Aquesta característica, però, ja pertany al segon principi metodològic que volia esmentar i exemplificar.

6.3. *Un altre principi metodològic bàsic: definir els conceptes més complexos partint dels més simples*

En una bona teoria, no és possible que hi haja nocions soltes o deslligades, ja que qualsevol concepte s'ha de trobar relacionat amb uns altres conceptes. Ara bé, no tot està relacionat amb tot (com donen a entendre alguns lingüistes estructuralistes), ja que aleshores hi hauria necessàriament tautologies: definiríem A per mitjà de B, i B per mitjà de A. En una proposta coherent, els conceptes no solament estan lligats o relacionats, sinó que, de més a més, també hi ha d'haver ordre i jerarquia: cal definir la segona noció d'una disciplina, B, per mitjà de la primera, A; la tercera, C, per mitjà de A, de B, o de A i B; i així successivament. Aquest principi metodològic es pot reduir a la formulació següent: en passar el llindar de la primera noció d'una disciplina (que és la caracterització del seu objecte d'estudi), la definició de qualsevol concepte no es pot fer aïlladament, sinó que cal recórrer a nocions de la mateixa disciplina que ja estiguen definits. Una altra manera de formular el principi metodològic que comentem és la següent: els conceptes més complexos (o específics) s'han de definir

partint dels més simples (o genèrics). Una conseqüència d'aquesta exigència metodològica és que l'autor de qualsevol investigació s'ha de comprometre davant d'una teoria concreta, ja que els treballs aïllats no tenen sentit. Una altra cara de la mateixa propietat és un comentari que un dia em va fer el filòsof Josep Lluís Blasco: una definició aïllada no val res de res, ja que el valor es troba en la teoria que inclou aquesta definició. Hauríem d'afegir-hi que també és indispensable que apliquem la teoria a l'objecte d'estudi per tal de demostrar que hi ha adequació entre la teoria i les dades empíriques, i que la teoria torna intel·ligible l'objecte d'estudi.

En aquest treball, crec que l'exigència anterior s'ha manifestat repetidament, i ací, a més de l'exemple que hem esmentat al final de §6.2 (la noció «nombre» i els adjectius), en posaré dos més, sintàctic l'un i semàntic l'altre. La col·locació dels adjectius possessius dins dels adjectius actualitzadors només es pot fer teòricament si es donen aquestes dues condicions: que hàgem definit el concepte «modificadors actualitzadors (del nom)»; i que aquesta definició siga aplicable a l'ús restrictiu dels adjectius possessius. Pel que fa a la semàntica, podríem recordar l'aplicació dels possessius a posseïdors no humans. La decisió teòrica de fer dependre els adjectius possessius de dues nocions prèvies o més simples (la preposició *de* de la restricció i els pronoms definits), ens ha fet saber l'origen de dues propietats conflictives: en primer lloc, hem deduït que la gran amplitud del contingut semàntic dels adjectius possessius prové del primer constituent de la caracterització, la preposició *de*; i, en segon lloc, la proposta feta ens ha portat a concloure que, darrere d'una part dels conflictes que hi ha en l'aplicació dels possessius a posseïdors no humans, es troba el segon constituent de la caracterització, concretament les imperfeccions i la inestabilitat consegüent que hi ha en l'expressió del tercer pronom definit (*ell / això*).

6.4. *Beneficis teòrics, empírics i normatius*

L'intent de respectar els dos principis metodològics anteriors ens ha donat uns quants beneficis teòrics, els quals, en aplicar-los a la llengua nostra, també ens han donat beneficis empírics i propostes sobre

la normativa. Deixant de banda que hem passat diverses vegades de la constatació a l'intent d'explicació, podem dir que hem justificat teòricament el camí de Fabra (1891, 1918, 1956) i la terminologia de Badia (1951) i Moll (1952) (*formes plenes i formes contractes*). En efecte, les formes *meu / teu / seu* no solament són prioritàries per raons empíriques (perquè són les més usades en la llengua del segle xx), sinó també per raons teòriques (perquè són les bàsiques i regulars). Per una altra banda, la proposta teòrica que hem fet, a més d'ajudar-nos a entendre el fet empíric de la marginació progressiva de les formes contractes en la llengua col·loquial, també ens ha donat arguments teòrics davant d'un problema de la normativa, l'ús de la forma *llur*.

Entre els beneficis empírics, podem citar les conseqüències a què ens ha portat l'operació de col·locar els adjectius possessius dins dels adjectius qualificatius que situen en l'espai i en el temps: l'agrupació de les ordenacions *el seu llibre / el llibre seu* amb les de *el següent dia / el dia següent, el segon capítol / el capítol segon*, etc. Aquest lligam teòric entre els adjectius possessius i els qualificatius locatius també ens ha fet adonar d'una diferència que tenim amb el castellà: el fet que la preferència per *el meu carrer* és homogènia amb la preferència (potser ja medieval) per *la dita casa*, exactament com *su calle i dicha casa* tenen en comú l'absència de l'article. Finalment, hem insinuat que aquest detall pertany a un camp que ultrapassa els adjectius qualificatius locatius i que convindria estudiar per raons de la normativa, ja que una part de la llengua escrita vacil·la i es decanta massa sovint per l'opció que és més allunyada de la nostra llengua i, simultàniament, és més pròxima al castellà (*un cert dia / cert dia, un altre dia / altre dia, amb una gran facilitat / amb gran facilitat*). Ara, però, ja estem passant a la penúltima qüestió que volia tractar en aquestes conclusions generals.

6.5. *Investigacions a fer*

Certament, és indispensable que una investigació intente solucionar incògnites. Però també és convenient que una investigació plantege incògnites noves, les quals seran l'objecte d'estudi d'investigacions

futures. En aquest article, a banda d'emmarcar genèricament algun problema (per exemple l'aplicació dels possessius a entitats posseïdores no humanes, §1.5, §4.1.3.2 i §4.5), n'hem esmentat uns quants més, com ara l'aplicació dels adjectius possessius al consegüent de les preposicions (*davant seu*), o el retrocés dels possessius en català en general (*el camp d'ell*) i en valencià en particular (*el camp de nosaltres, de vosaltres*; però **el camp de mi, *el camp de tu*).

6.6. *La necessitat d'ordenar i sintetitzar*

M'agradaria cloure aquesta secció abandonant el camp de la investigació. Entenc que la finalitat darrera de les investigacions científiques no es troba dins de la investigació, sinó fora, concretament en l'aplicació de les investigacions a la societat per tal de millorar-la. En el cas de la lingüística, una de les aplicacions socials que té consisteix en l'augment de la coherència interna de les gramàtiques divulgatives per tal de facilitar-ne la lectura i comprensió. Ara bé, la importància tan gran que té l'aplicació de la ciència a la societat, recomana que hi dediquem una secció pròpia.

7. *ORDENACIÓ I SÍNTESE DE LA TEORIA SOBRE ELS ADJECTIUS POSSESIUS PER A FACILITAR-NE LA DIVULGACIÓ*

7.0. *Introducció*

L'objectiu d'aquesta secció és elaborar una ordenació i una síntesi dels temes en què hem aprofundit més. Cal dir que la finalitat no és pedagògica, sinó purament explicativa. És a dir, la finalitat que m'he marcat no és mirar *com* convé que els pedagogs expliquen els possessius (cosa que equivaldria a llevar-los una competència que tenen en exclusiva). L'objectiu que he intentat assolir en aquesta secció és, simplement, mostrar quins són els trets teòrics més importants dels adjectius possessius, i quines són les causes d'aquests trets.

La secció tindrà dos apartats: una definició i onze propietats derivades de la definició. Dins de les propietats derivades, hi ha alguna idea que no he desenvolupat en aquest article, especialment dins de la propietat cinquena (sobre usos inadequats dels adjectius possessius). La finalitat bàsica del punt esmentat (§7.2.5) és assajar unes idees i un vocabulari que no situen el català sistemàticament en desavantatge davant del castellà (llengua que, segons algunes insinuacions fetes dins de la lingüística catalana, tindria tota la llibertat del món, mentre que nosaltres només tindriem prohibicions i maldecaps).⁴⁷ Al final de cada propietat hi ha, entre claudàtors, una remissió a la part de l'article en què està «introduïda» (just esmentada), «comentada» (un poc més que esmentada) o «tractada».

7.1. Definició dels adjectius possessius

Abans de començar, deixeu-me opinar que el lloc adequat per a tractar els adjectius possessius és, dins de les gramàtiques, el cinquè, segons aquest índex:

- 1) Parts de la teoria lingüística; justificació de l'ordenació.
- 2) Nom.
- 3) Modificadors restrictius del nom; qualificatiu; actualitzadors.
- 4) Pronoms definits i pronoms indefinits.
- 5) Modificadors qualificatiu locatiu (amb inclusió dels ordinals); adjectius possessius.

Definició. La llengua catalana disposa, com una part de les llengües, dels adjectius anomenats *possessius*. El valor semàntic i sintàctic d'aquests adjectius correspon a la construcció «*de* de la restricció nomi-

47. La situació de sotmissió lingüística en què vivim provoca, certament, problemes en la normativa. Però també és cert que la llengua col·loquial continua tenint moltes propietats positives, cosa que seria molt convenient que la futura gramàtica de l'Institut d'Estudis Catalans fes veure als nostres pobles per tal que confien més en la seua manera de parlar (i sobretot en la seua manera de ser). Per una altra banda, la situació dominant del castellà no sempre comporta avantatges, ja que el castellà comú deu trobar-se influït per les actuacions lingüístiques poc coherents a què tendeixen els qui s'emparen sota el poder de l'estat, com he insinuat en §1.5 n. 10 comentant uns exemples concrets.

nal + pronom definit». Les propietats més importants dels adjectius possessius depenen d'aquesta definició, concretament de les propietats de cada un dels dos constituents que hi ha, i de les que té globalment la construcció. Propietats derivades del constituent pronominal: 1, 2, 3, 4 i 10. Propietats derivades del constituent preposicional: 4, 7 i 11. Propietats derivades de la construcció: 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10 i 11.

Vocabulari. L'entitat representada pel pronom de la definició es pot anomenar *antecedent* de l'adjectiu possessiu, i és l'entitat *posseïdora*. La descripció de l'entitat *posseïda* depèn del funcionament sintàctic dels possessius (propietat setena). En el funcionament habitual (com a modificador restrictiu), l'entitat posseïda és la representada per la construcció nominal en què es troba l'adjectiu possessiu (nom + modificadors restrictius).

7.2. Onze propietats derivades de la definició

7.2.1. Nombre regular d'adjectius possessius.

Naturalesa teòrica de llur

D'una manera regular, hi ha tants adjectius possessius com pronoms definits. En el cas del català general, es dona el cas regular, ja que als cinc pronoms *jo, tu, ell-ella-ells-elles* (que és un sol pronom), *nosaltres* i *vosaltres* corresponen cinc adjectius possessius (*meu, teu, seu, nostre* i *vostre*). En l'estadi medieval, però (i també en una part de la llengua actual), hi ha la dualitat *seu* (= *d'ell-a*) / *llur* (= *d'ells-es*) a causa d'una evolució llatina (la pèrdua dels casos). [Tractat en §1.3 (estat de la qüestió) i en §5.2 (proposta).]

7.2.2. *Dixi* i anàfora en els adjectius possessius

Quan els pronoms definits tòncics són purament dítctics (*jo, tu*), també ho són els adjectius corresponents (*meu, teu*). Quan els pronoms són dítctics i anafòrics (*ell*), també ho és l'adjectiu corresponent (*seu*). [Tractat en §4.1.4.]

7.2.3. *La paradoxa de la «concordança doble»: entre la ficció i la realitat. La «funció doble»*

La propietat que els adjectius possessius remetent als pronoms definits pot crear alguna confusió descriptiva o interpretativa. Els adjectius possessius són adjectius i, consegüentment, el gènere i el nombre que expressen són els del nucli nominal a què es troben subordinats; tanmateix, darrere dels adjectius possessius hi ha noms, els quals sí que tenen nombre i gènere propis. Resulta, doncs, que els adjectius possessius tenen la propietat excepcional de funcionar com a adjectius, encara que el sentit o contingut semàntic remet a noms subordinats. Una conseqüència d'aquest marc és que, si ens fixem en la forma, trobarem un gènere i un nombre (els del nucli nominal); però, si ens fixem en el sentit, arribarem a uns altres gènere i nombre (els que corresponen a l'antecedent del possessiu).

La dissociació extraordinària que acabem d'exposar entre la forma i el sentit és un efecte de derivar, excepcionalment, adjectius a partir d'una preposició i noms (*seu* = «*de* de la restricció nominal + *ell-les-es*»), i pot tindre conseqüències negatives en la pedagogia i en la teoria. [Introduït en §4.1.2 i §5.2.3 des del punt de vista teòric.]⁴⁸

Pel que fa a la «funció doble», no hi ha cap duplicitat si entenem que el terme *funció* fa referència a la sintaxi, ja que els adjectius possessius només poden desenvolupar una funció dins d'una construcció sintàctica concreta, que és una propietat comuna a qualsevol constituent sintàctic. Vegeu la propietat setena (§7.2.7). [Esmentat en §4.0 n. 15.]

7.2.4. *Aplicacions vacil·lants dels adjectius possessius per raons semàntiques*

[En la part de les gramàtiques dedicada als pronoms definits, és molt convenient fer una explicació de l'estil següent: les llengües romàniques tenen un sistema imperfecte pel que fa a l'expressió del tercer

48. Des del punt de vista pedagògic, n'ha fet una bona exposició Jané (1973: 12-13). De les divuit línies que hi dedica, heus-ne les tres primeres: «Molt possiblement, a la base d'aquest persistent ús erroni de les formes *llur* i *llurs*, hi ha la confusió entre la pluralitat de la cosa posseïda i la del posseïdor.»

pronomen definit, ja que hi ha una evolució que encara està produint-se: predomina la tendència a no aplicar el pronomen *ell* fora de les persones, però les llengües romàniques encara no han creat una altra forma de tercer pronomen definit que represente les entitats no humanes; el pronomen *això* té encomanada parcialment aquesta funció, però d'una manera molt incipient i, per tant, molt imperfecta. Pel que fa a la definició dels pronoms definits, vegeu §4.1.1 n. 16 (manera d'anomenar-los: *personals* o *definites*), §4.1.3 n. 23 (*això*) i §5.2.4 (tractament general) i n. 37 (*ell*).]

Potser com a conseqüència de les vacil·lacions que hi ha en les llengües romàniques davant de l'aplicació de les formes del tercer pronomen definit (*ell* / *això*), hi ha hagut moltes vacil·lacions a l'hora d'aplicar els adjectius possessius a posseïdors no humans, cas en què recorrem sovint als verbs *tindre* i *haver-hi*, sobretot quan l'antecedent representa una entitat concreta o perceptible per algun sentit; per exemple, si hem descrit els colors d'una paret, és més fàcil que continuem parlant de *els colors que té* que no de *els seus colors*; el mitjà de *haver-hi* es troba exemplificat en la definició que hem donat dels adjectius possessius (§7.1: «les propietats de cada un dels dos constituents que hi ha»), en compte d'usar un possessiu (*cada un dels seus dos constituents*). [Comentat en §4.1.3.2]

L'evolució anterior es podria haver superposat a la creació d'un valor semàntic secundari. L'oposició que hi ha entre els adjectius possessius i els altres adjectius qualificatius locatius hauria permès la interpretació dels possessius com a locatius abstractes o purament psicològics, procés que hauria desembocat en la causalitat. Vet ací que els possessius tenen el contingut semàntic bàsic «preposició *de* de la restricció + pronomen definit». Però, al costat d'aquest valor tan ampli, hauria aparegut un altre valor semàntic amb les característiques de la causalitat: el constituent posseïdor seria anterior, independent i causant de l'entitat posseïda, l'existència de la qual dependria (totalment o parcialment) de l'existència de l'entitat posseïdora (*l'ombra del Pi de Formentor = la seua ombra, l'existència d'una habitació concreta = la seua existència, l'efecte d'una causa concreta = el seu efecte*). El contingut semàntic causal (que és més específic) impediria una construcció com *el seu ús* (on *seu* = *del martell*), mentre que el sentit bàsic o original permetria aquesta construcció.

Finalment, com que el valor semàntic nou no sembla haver anul·lat el vell, no hi ha més remei que vacillar i anar a parar a la inseguretat, com passa sempre que una paraula té més d'un contingut semàntic sense que hi haja jerarquia i condicions d'aplicació. És per aquestes característiques que, allà on algú dirà *el seu ús*, algú altre dirà *l'ús d'aquest martell*, o simplement *aquest ús* si el context lingüístic o extralingüístic permet deduir que l'ús es refereix al martell. Lògicament, hauríem de saber en quina època (o èpoques) s'ha format i ha actuat el valor semàntic causal, i quina força té o ha tingut. Pel que fa a la possibilitat que hi haja més d'una època, vegeu §7.2.11. [Comentat en §4.5.]

Davant de la situació que acabem de descriure, convindria veure si les llengües que han arribat a una distribució complementària de les formes plenes i les contractes (castellà, francès, anglès) tendeixen a afavorir el contingut semàntic causal. En canvi, en les llengües que usen en general les formes plenes és més patent que els adjectius possessius són «*de* de la restricció + pronom definit», cosa que deu haver afavorit l'evolució a la posposició (català i italià central i meridional, §4.3.2.1 ns. 27 i 28, §4.4.2) i fins i tot la tendència a prescindir dels adjectius possessius, sobretot en el cas del tercer pronom definit (*article d'ell*), i secundàriament, quan hi ha el quart i el cinquè (*treball de nosaltres*).

7.2.5. Aplicacions inadequades dels adjectius possessius

A banda de les vacil·lacions anteriors (sobretot en els noms abstractes: *els dos constituents que hi ha / els seus dos constituents*), hi ha quatre casos en què la llengua tradicional ha recorregut poc (o gens) als adjectius possessius:

a) De la mateixa manera que preferim els anomenats pronoms personals febles als constituents *d'ell*, etc. (*Li he embenat el dit / ? He embenat el dit d'ell*), hem de preferir els pronoms als possessius (*S'ha embenat el dit*). En aquells casos en què una part de la llengua col·loquial ha retrocedit en l'ús pronominal (com ara en un cert ús de *en*), convé que la llengua comuna *en* potencie la recuperació (en compte de *potenciar la seua recuperació*).

b) El llenguatge tendeix a ser en general màximament transparent i simple i, per tant, convé evitar aquell ús dels possessius que indica

una pertinença que el context lingüístic ja fa òbvia. Per exemple, un fet pot tindre efecte, molt d'efecte, poc d'efecte o gens d'efecte, i, quan algú diu que té *el seu efecte*, complica innecessàriament el llenguatge, ja que està dient l'obvietat inútil que *un fet ha tingut l'efecte d'aquest mateix fet = l'efecte d'ell / d'això = el seu efecte*.

c) L'observació anterior també és aplicable quan l'obvietat l'aporta el context extralingüístic. Si algú cuina un arròs i el troba en el punt, és evident que aquest punt no serà el dels fideus. De més a més, aquest punt de l'arròs no serà qualsevol punt, sinó precisament aquell punt de cocció que cercava el cuiner: el que considera més adequat. Les llengües que tenen formes contractes poden potenciar ací els possessius (en el món occidental actual, en part per augmentar la il·lusió de la possessió: tothom és immensament ric, ja que cada u té una farmàcia, un quiosc, un supermercat, i fins i tot té... persones! –com ara *el seu metge, el seu advocat*, etc.). En canvi, l'ideal seria que nosaltres, seguint la llengua tradicional i popular, donàssem preferència a l'article en singular (que indica unicitat: *Visiteu el metge, Consulteu l'advocat*) o en plural (que indica totalitat: *Ho trobareu a les farmàcies, Tasteu-lo en els cellers*).

d) Qui exagera sovint i fins a l'impossible, cau finalment en maneres de parlar poc apropiades. Davant de l'oració *Això és el seu problema*, podríem preguntar si aquesta persona no té més problemes. Ens podem fer *amics d'algú* o *amics d'ell* o *amics seus*, però no és sa que tinguem la pretensió de ser *els seus [únics] amics*.

Podríem resumir aquestes quatre regles amb paraules poques i positives: si volem usar els adjectius possessius d'acord amb la nostra personalitat tradicional, hem de procurar parlar d'una manera clara i simple. [Tractat parcialment en §1.5.]

7.2.6. *Una conseqüència sobre la normativa: adjectius i construccions* (Això és seu / d'ella)

El fet que els possessius siguin al capdavant «*de + pronom definit*» recomana que no ens situem en contra d'aquells parlants que usen els pronoms definits (*Això és d'ella, Ja han tornat els llibres d'ell*). D'aquesta propietat, es deriva que la normativa hauria de donar llibertat

i que hauria de combatre qualsevol prejudici social que es pogués formar contra l'ús possessiu dels pronoms definits (inclosos *de nosaltres* i *de vosaltres*). Per les raons que hem esbossat en §7.2.4, el prejudici contra l'ús de la construcció «*de* de la restricció + pronom definit» podria ser, bàsicament, una mostra de dependència davant del castellà. Pel que fa als constituents *de mi* i *de tu*, la llengua espontània actual no els usa, potser perquè remeten a l'emissor i al receptor i, com a conseqüència, *meu* i *teu* no necessiten mai un constituent antecedent: són purament díctics. [Comentat en §1.2.]

7.2.7. Propietats sintàctiques dels adjectius possessius

Les propietats sintàctiques dels possessius s'expliquen a partir de les propietats de la construcció que els defineix. Quan són modificadors restrictius, són qualificatius: *llibres d'ell-a-s-es* = *llibres seus*. Amb prou faenes poden funcionar com a predicatius, exactament com la construcció «*de* + pronom definit» (*Fer-lo d'ell / seu*, *Esdevenir d'ell / seu...*). Per una altra banda, la propietat que la preposició *de* ha de ser la de la restricció nominal explica que no puguem usar els adjectius possessius quan la preposició *de* indica un origen o algun tipus de causa (*Eixir d'ell / *seu*, *Parlar d'ell / *seu*). [Tractat en §4.1.3.1 i n. 21, i en §4.2.4.]

7.2.8. La posició bàsica i les posicions secundàries dels adjectius possessius

Els adjectius possessius formen part dels adjectius qualificatius que situen en l'espai i en el temps l'entitat referida per la construcció nominal restringida en què es troben. Aquesta pertinença explica que els possessius tenen les mateixes propietats que els adjectius qualificatius locatius. Quan la construcció nominal no porta article, han d'aparèixer en la posició bàsica que tenen els adjectius qualificatius en l'estat de llengua en què ens trobem, després del nucli nominal: *un capítol posterior*, *un amic seu*; *aquella estació tan pròxima*, *aquest llibre teu*. L'anteposició només és possible quan hi ha article, però no és obligatòria: *el capítol següent / el següent capítol*, *el pare vostre / el vostre pare*.

Quan a més de l'article hi ha algun altre actualitzador, els adjectius qualificatius locatius es poden trobar al costat de l'article (*els primers dos capítols, els seus dos amics*), entre els actualitzadors i el nucli nominal (*els dos primers capítols, els dos seus amics*) i, naturalment, en la posició bàsica (*els dos capítols primers, els dos amics seus*). [Tractat en §4.3.]

7.2.9. *Una altra conseqüència sobre la normativa: posposició amb article* (els seus (tres) amics / els (tres) amics seus)

Quan hi ha l'article, la normativa hauria de donar llibertat als parlants entre la posposició i l'anteposició (*el capítol següent / el pare vostre i el següent capítol / el vostre pare*). Per les raons exposades en §7.2.4, també convindria que la normativa combatés el prejudici contra la posposició, manifestació, una altra vegada, de supeditació a una llengua tan diferent com és la castellana. [Vegeu §4.3.2 i les ns. 27 i 28 sobre els exemples (abundants) de posposició en les gramàtiques catalanes i en els textos, i §4.4.2 sobre l'italià col·loquial.]

7.2.10. *Una restricció sintàctica: ús de seu i això quan l'antecedent és oracional*

L'aplicació reduïda dels adjectius possessius a antecedents que representen entitats no humanes (propietat quarta) explica que la llengua col·loquial no els use quan l'antecedent és una oració (o més d'una). En aquest cas, o bé convé seguir la llengua tradicional i popular (que recorre a *això*), o bé convé explicitar l'antecedent del pronom *això* per mitjà d'algun lexema nominal (*en defecte d'això / en defecte d'aquesta exigència, en el moment d'això / en el moment de produir-se aquest esdeveniment*). [Tractat en §1.5 i en §4.1.3.2.]

7.2.11. *Aplicacions sintàcticament irregulars dels adjectius possessius: davant meu, cova feta teua*

El contingut semàntic nou dels adjectius possessius podria haver facilitat que els apliquem al terme o consegüent d'unes quantes preposicions (*davant seu*). Hom ha pensat a vegades en la semblança for-

mal, però aquesta similitud també és aplicable a l'origen i assimilats (*Anar d'algú a algú altre; Parlar d'algú*). La forma «de + pronom definit» deu ser una condició necessària, però encara no suficient. Si partim de l'axioma que els parlants són extraordinàriament intel·ligents i com a conseqüència les llengües concretes vessen intel·ligència, podríem investigar si darrere de l'aplicació *davant seu* (que és ben irregular) hi ha la propietat que les preposicions locatives remetent a un lloc que no pot existir independentment de l'entitat representada pel pronom definit (*davant de mi*) o per l'adjectiu possessiu (*davant seu*). En efecte, *prop de mi* indica un lloc que no pot existir sense mi. Ara bé, aquesta situació comporta que ens trobem dins de la propietat quarta (l'entitat posseïdora com a causa de l'existència de la posseïda: *la seua ombra, el seu efecte*). En canvi, aquesta associació és més difícil de fer en les preposicions que no indiquen llocs pròxims a la persona representada en el consegüent de la preposició, cosa que justificaria la freqüència menor (o nul·la) de *lluny meu* o *dalt meu* (que representa un lloc potencialment més llunyà que *damunt meu*). Un altre exemple: el temps anterior a qualsevol persona (*abans d'ell*) depèn dels milions de milions de coetanis que té i, per tant, depèn ben poc de la seua existència. Davant d'aquesta propietat, l'autor d'aquest article, que té un domini quasi nul de la construcció «preposició + adjectiu possessiu» (*davant seu, prop seu*), podria aventurar-se a predir que no hi haurà cap dialecte que use els adjectius possessius amb preposicions temporals (*abans seu*). El castellà també ha desenvolupat aquest ús irregular dels adjectius possessius, segons Alarcos (1994: §131) en tot l'àmbit lingüístic.

Convindria reflexionar sobre el grau d'homogeneïtat o heterogeneïtat que hi ha entre, d'una banda, l'afebliment de l'ús dels adjectius possessius (*Això és d'ell*) i la desaparició de la forma *llur*, i, de l'altra banda, el potenciament d'aplicar-los, irregularment, al consegüent de preposicions. Tota una altra cosa seria la introducció de l'article *al davant* de preposicions locatives, que seria una construcció emfàtica que indicaria un lloc més delimitat (i, per tant, més reduït) gràcies a l'article. En el cas que hi hagués heterogeneïtat, podríem veure si l'aplicació dels possessius al consegüent de preposicions és recent, conseqüència, potser, d'una involució de la llengua culta cap al potenciament illimi-

tat dels adjectius possessius. També convindria veure si aquest ús dels possessius va començar per aquells adjectius que no admeten la substitució per la construcció pronominal, això és, els que són purament díctics (*al davant meu, a prop teu*).

En una època pretèrita, els possessius es varen aplicar a uns constituents que formalment responien a la definició («*de* + pronom definit»), però on realment hi ha una preposició *de* que indica «causa humana voluntària o agent». Podríem treballar pràcticament la mateixa hipòtesi del cas de les preposicions. En efecte, com que el constituent *d'ell* d'aquestes construccions indica ni més ni menys que la causa humana, haurem de concloure que, si parlem d'una *cova feta d'ell* → *cova feta seua*, el constituent *d'ell / seua* és la causa de l'existència de la cova. [Introduït en §1.4.]

ABELARD SARAGOSSÀ
Universitat de València

BIBLIOGRAFIA

- ALARCOS LLORACH, Emilio (1994): *Gramática de la lengua española*, Madrid, Espasa Calpe.
- BADIA I MARGARIT, Antoni M. (1951): *Gramàtica històrica catalana*, Barcelona, Ed. Noguer. Cite per la versió catalana, València, E. Climent ed., 1981.
- BADIA I MARGARIT, Antoni M. (1962): *Gramàtica catalana*, Madrid, Gredos.
- BADIA I MARGARIT, Antoni M. (1994): *Gramàtica de la llengua catalana. Descriptiva, normativa, diatòpica, diastràtica*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana.
- BADIA, Toni (1994): *Aspectes del sintagma nominal en català des de la perspectiva de la traducció automàtica*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- BARCELÓ, Carme (1995): *La llengua dels sarraïns valencians*, dins *Llengües en contacte als regnes de València i de Múrcia (segles XIII-XV)*. J. COLOMINA I CASTANYER (ed.), ps. 13-27.
- BARTRA, Anna (1984): *Alguns sintagmes agents excepcionals*, «Estudis gramaticals», 1, ps. 7-26.
- BASSOLS DE CLIMENT, Mariano (1956): *Sintaxis latina*. Dos volums, Madrid, C.S.I.C.

- BONET, Sebastià (1986): «Caps. I-IV», BONET I SOLÀ (1986), ps. 13-313.
- BONET, Sebastià i Joan SOLÀ (1986): *Sintaxi generativa catalana*, Barcelona, Enciclopèdia catalana.
- CALVO, Julio (1986): *Substantiu i adjectiu*, Universitat de València.
- COLÓN, Germà (1995): *Contactes lingüístics valencians de la fi del segle XV*, dins *Llengües en contacte als regnes de València i de Múrcia (segles XIII-XV)*. J. COLOMINA I CASTANYER (ed.), ps. 277-292.
- CORDIN, Patrizia (1988): *I possessivi: pronomi e aggettivi*, dins RENZI (1988), ps. 605-617.
- COROMINES, Joan (1971): *Lleures i converses d'un filòleg*, Barcelona, Club Editor.
- CRYSTAL, David (1988): *English language*, London, Penguin books.
- CUENCA, Maria Josep (1996): *Sintaxi fonamental*, Barcelona, Empúries.
- DCVB = A. M. ALCOVER i F. B. MOLL (1926-68): *Diccionari Català-Valencià-Balear*, Palma de Mallorca, Ed. Moll, 10 vols.
- DECLC = J. COROMINES (1980-91): *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana*, Barcelona, Curial, 9 vols.
- DGLC = P. FABRA (1932): *Diccionari General de la Llengua Catalana*, Barcelona, Edhasa. Use l'edició de 1968.
- DIEC = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (1995): *Diccionari de la Llengua Catalana*, Barcelona / Palma / València, Edicions 62.
- DIEGUEZ SEGUÍ, Àngels (1998): *La posició dels adjectius qualificatius al Llibre de Cort de Justícia de València (1279-1321)*, dins *Actes de l'XIè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, Palma, 8 a 12 de setembre de 1997, volum I, ps. 403-430.
- DUARTE, Carles, i Àlex ALSINA (1986): *Gramàtica històrica del català. Morfologia flexiva*, Barcelona, Curial.
- FABRA, Pompeu (1891): *Ensayo de gramática de catalán moderno*, Barcelona, L'Avenç. N'hi ha una reedició facsímil a cura de S. BONET, Barcelona, Alta Fulla, 1993.
- FABRA, Pompeu (1898): *Contribució a la gramàtica de la llengua catalana*, Barcelona, L'Avenç. N'hi ha una reedició facsímil a cura de S. BONET, Barcelona, Alta Fulla, 1993.
- FABRA, Pompeu (1912): *Gramàtica de la llengua catalana*, Barcelona, L'Avenç. Reedició facsímil de 1977, Barcelona, Leteradura.
- FABRA, Pompeu (1918): *Gramàtica catalana*, Barcelona. Use l'edició de 1981, de l'edit., Aqua.
- FABRA, Pompeu (1956): *Gramàtica Catalana*, Barcelona, Teide.
- FERRANDO, Antoni, i Abelard SARAGOSSÀ (1995): *Gramàtiques i diccionaris catalans posteriors a 1939*, «Quaderni Ibero-Americani», núm. 77, ps. 55-68.

- GIMENO BETÍ, Lluís (1996): *Mossèn Joaquim Garcia Girona i la recerca lingüística valenciana de començaments de segle*, «Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura», núm. LXXII, Quadern III, ps. 431-456.
- HARRIS, Alice C., i CAMPBELL, Lyle (1995): *Historical syntax in cross-linguistic perspective*, Cambridge, University Press.
- HUALDE, José I. (1992): *Catalan*, London, Routledge.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (1995): *Diccionari de la Llengua Catalana*, Barcelona / Palma de Mallorca / València, Edicions 62.
- JANÉ, Albert (1973): *Aclariments lingüístics*. Volums I, II i III, Barcelona, Editorial Barcino.
- JANÉ, Albert (1977): *El llenguatge. Problemes i aspectes d'avui. Primera sèrie*, Barcelona, Edhasa.
- JANÉ, Albert (1978): *El llenguatge. Problemes i aspectes d'avui. Segona sèrie*, Barcelona, Edhasa.
- JANÉ, Albert (1979): *El llenguatge. Problemes i aspectes d'avui. Tercera sèrie*, Barcelona, Edhasa.
- JANÉ, Albert (1980): *El llenguatge. Problemes i aspectes d'avui. Quarta sèrie*, Barcelona, Edhasa.
- LACREU, Josep (1990): *Manual d'ús de l'estàndard oral*, València, Universitat de València, Use l'edició de 1992.
- MARTÍ MESTRE, Joaquim (1994): *El llibre de antiquitats de la seu de València. Estudi i edició*. Dos volums, València, Universitat de València.
- MARTÍ, Sílvia, i VICENÇ MIÑANA (1993): *El sintagma nominal: aspectes del seu funcionament intern*, dins *Sintaxi. Teoria i perspectives* (A. VIANA, ed.), ps. 175-196.
- MARTÍNEZ ALCALDE, María José (1996): *Morfología histórica de los posesivos españoles*, València, Universitat de València. Anejo XIX de la revista Cuadernos de Filología.
- MARVÀ, Jeroni (1932): *Curs superior de gramàtica catalana*. Nova edició, revisada i ampliada per Eduard Artells, 1968, Barcelona, Barcino.
- MIRACLE, Josep (1989): *Seguint la petja de Pompeu Fabra*, Barcelona, El Llamp.
- MOLL, Francesc de B. (1937): *Rudiments de gramàtica preceptiva per a ús dels escriptors baleàrics*, Palma, Ed. Moll.
- MOLL, Francesc de B. (1952): *Gramàtica històrica catalana*. Use la versió catalana de F. Fabregat, València, Universitat de València, 1991.
- MOLL, Francesc de B. (1962): *Un home de combat*, Palma, Ed. Moll.
- MOLL, Francesc de B. (1968): *Gramàtica Catalana*, Palma, Ed. Moll.
- MOLL, Francesc de B. (1974): *L'home per la paraula*, Palma, Ed. Moll.
- MONTOYA ABAD, Brauli (1996): *Alacant: la llengua interrompuda*, València, Denes Editorial.

- PAR, Anfós (1923): *Sintaxi catalana segons los escrits en prosa de Bernat Metge*, Halle, Max Niemeyer Verlag.
- PICALLO I SOLER, M. Carme (1992): *Funcions dobles: tres estudis de sintaxi catalana*, Bellaterra, Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona. Edició en microfítxes.
- QUIRK, Randolph, Sidney GREENBAUM, Greffrey LEECH i Jan SVARTVIK (1985): *A comprehensive grammar of the english language*, Londres / Nova York, Longman.
- RAFEL I FONTANALS, Joaquim (1969): *Gramàtica catalana. Curs elemental*, Barcelona, Edhasa.
- RAMOS, Joan R. (1992): *Introducció a la sintaxi*, València, Tàndem.
- RENZI, Lorenzo (curador) (1988): *Grande grammatica italiana di consultazione. I. La frase. I sintagmi nominale e preposizionale*, Bolonya, Il Mulino.
- RUAIX I VINYET, Josep (1985): *El català / 2. Morfologia i sintaxi*, Moià. Use l'edició de 1993.
- RUAIX I VINYET, Josep (1994): *Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d'avui / 1*, Moià.
- RUAIX I VINYET, Josep (1995): *Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d'avui / 2*, Moià.
- SALVADOR, Carles (1951): *Gramàtica Valenciana*, València, Lo Rat Penat. Use l'edició dessetena, de 1995, Eliseu Climent editor.
- SANCHIS GUARNER, Manuel (1950): *Gramàtica valenciana*, València, Torres. N'hi ha una reedició facsímil a cura d'A. Ferrando, Barcelona, Alta Fulla, 1993.
- SARAGOSSÀ, Abelard (1993): *Un intent d'emmarcar l'estudi d'algunes interferències entre el català i el castellà en relació a l'ús del pronom ell*, dins *Actes del IX Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*. Alacant-Elx, 1991 III, 211-228.
- SARAGOSSÀ, Abelard (1996): *Una introducció al concepte «pronom»*, dins *Actes del Desè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, Frankfurt am Main, 18-25 de setembre de 1994. (A. SCHÖNBERGER i T. D. STEGMANN, eds.). Vol. III, ps. 409-439.
- SARAGOSSÀ, Abelard (1997): *Criteris de la normativa. L'ortografia contemporània. Uns quants problemes actuals*, València, Ed. Saó i Diputació de Tarragona.
- SARAGOSSÀ, Abelard (e.p.): *La posició dels adjectius qualificatius en el català contemporani. Emmarcament general*.
- SAUSSURE, Ferdinand de (1916): *Cours de linguistique générale*, París, Payot. Use la versió catalana, J. Casas, Barcelona, Ed.62, 1990.
- SOLÀ, Joan (1973): *Estudis de sintaxi catalana / 2*, Barcelona, Ed. 62.

- SOLÀ, Joan (1994): *Sintaxi normativa: estat de la qüestió*, Barcelona, Empúries.
- VALOR, Enric (1977): *Curs mitjà de gramàtica catalana referida especialment al País Valencià*, València, 3i4.
- WAGNER, Robert Léon, i Jacqueline PINCHON (1991): *Grammaire du Français classique et moderne*, París, Hachette Supérieur.